

Utviklinga i kommuneøkonomien

Møre og Romsdal

2022

Innhald

Samandrag.....	3
1 Innleiing	4
2 Utfordringsbilde og rammeverk	7
2.1 Utfordringsbilde	7
2.2 Rammeverk.....	9
3 Definisjonar	13
4 Driftsrekneskap	15
5 Netto driftsresultat	19
6 Disposisjonsfond	24
7 Kommunal gjeld.....	26
7.1 Netto lånegjeld.....	28
7.2 Renteeksponert gjeld.....	31
7.3 Norges Bank - styringsrente.....	34
7.4 Avdrag	35
8 Likvide midlar	36
9 Eigedomsskatt.....	38
10 Havbruksfondet	40
11 KOSTRA.....	41
12 Skjønnskot	44
13 ROBEK.....	48
13.1 Innmelding i ROBEK.....	49
13.2 Kriteria for registrering på ROBEK.....	50
13.3 Tiltaksplan	51
13.4 Kontroll med årsbudsjett og låneopptak	52
14 Klimabudsjett – klimarekneskap	53
15 Eigarstyring - eigarskapsmelding	54
15.1 Krav til innhald i eigarskapsmeldinga	54
Kjelder:.....	56
Tabellar	57
Figurar.....	57

Samandrag

Samla sett er kommuneøkonomien i Norge god, sjølv om spennet dels er stort mellom kommunane både når det gjeld føresetnader og økonomisk resultat. I vårt fylke er lånegjelda høgare, disposisjonsfonda mindre og netto driftsresultat lågare enn landsnittet. Dette gjer at kommunane vert meir sårbare for hendingar som auka lånerente og prisvekst. Det gir også eit mindre handlingsrom for å endre seg i takt med endringar i demografien.

Kommunalt sjølvstyre

Det overordna prinsippet om kommunalt sjølvstyre er uttrykt i grunnlova og ny kommunelov. Det er kommunestyret som prioriterer på vegne av kommunens innbyggjarar. Kommuneplan, økonomiplan og årsbudsjett er sentrale styringsdokument som gir føringar for korleis kommunedirektøren skal gjennomføre det kommunestyret har bestemt. Å få planverk og økonomi til å henge saman kan vere krevjande men er likevel viktig. Kommunane skal gi likeverdige tenester til sine innbyggjarar, sjølv om det er store forskjellar i kommunane sine føresetnader og økonomi.

Kommuneøkonomien i 2022

Vekst i økonomien bidrog til at kommunesektoren fekk ei uventa auke i skatteinngangen på slutten av året. Kommunane fekk kompensasjon for koronarelaterte utgifter og for utgifter knytt til flyktningar. For landet (utan Oslo) vart gjennomsnittleg netto driftsresultat 2,7 prosent. Dette er ein nedgang frå fjoråret. Netto driftsresultat i Møre og Romsdal var på 1,9 prosent, om lag det same som for førre år. Fem kommunar i Møre og Romsdal hadde negativt netto driftsresultat i 2022. Ytterlegare sju hadde netto driftsresultat på mellom 0 – 1,75 prosent. To av kommunane i Møre og Romsdal er på ROBEK.

På landsbasis hadde kommunesektoren eit disposisjonsfond på 14,5 prosent av driftsinntektene i 2022. Dette er ei auke frå 2021 og det høgste nokon sinne. I Møre og Romsdal er tilsvarande tal 10 prosent, men med eit spenn frå 0,2 til 133,6 prosent. Gjeldsnivået i Møre og Romsdal er aukande og har aldri vore høgare enn no med 113,1 prosent av brutto driftsinntekter. Tilsvarande tall for landet utan Oslo er 92,8 prosent. Når ein ser netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad saman, ser vi at det er meir enn halvparten av kommunane i fylket som må ta grep for å sikre langsiktig god økonomiforvaltning.

1 Innleiing

Statsforvaltaren i Møre og Romsdal gir kvart år ut ein rapport som viser hovudtrekk i kommuneøkonomien i fylket. Rapporten er aktuell for politikarar, leiarar og tilsette i kommunane, forvaltningsorgan på fylkes- og regionalt nivå og andre som har interesse for kommuneøkonomi. Denne utgåva er skriven med tanke på nye kommunepolitikarar og inneheld difor noko ekstra grunnleggjande informasjon.

Statistikk er i hovudsak henta frå Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennom kommunens eigen rapportering av KOSTRA-tal (Kommune-Stat-Rapportering). Medio juni kvart år publiserer SSB endelege rekneskapstal frå kommunane for året før.

Gjennom KOSTRA-tala kan vi samanlikne informasjon om kommunale tenester og bruk av ressursar på ulike tenesteområde. Dette gir relevant informasjon til avgjerdstakarar og andre, både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, samt gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål vert nådd. Informasjonen skal også bidra til å gjere det mogleg å forbetre tenestene i kommunesektoren. KOSTRA-tala gir eit grunnlag for å vurdere prioriteringar, dekningsgrad og produktivitet mellom kommunar og over tid. Ulik prioritering, kvalitet på tenestene, struktur og behov i befolkninga er faktorar som vil påverke nøkkeltala.

Figuren eller tabellen er basert på tal frå SSB dersom ikkje anna kjelde er opplyst. Rekneskapstal som blir nytta er hovudsakleg konserntal. Det vil seie rekneskapstal for heile kommunen, inkludert kommunale føretak, interkommunale samarbeid og interkommunale selskap. Ved å bruke konserntal, eliminerer vi storparten av forskjellane i tala som skuldast ulik organisering av kommunal tenesteproduksjon. For ei meir inngåande oversikt over økonomien i den einskilde kommune, viser vi til kommunens eigen rekneskap/årsmelding og statistikk frå SSB.

Kommunane sitt samfunnsoppdrag kan samanfattast i fire roller:

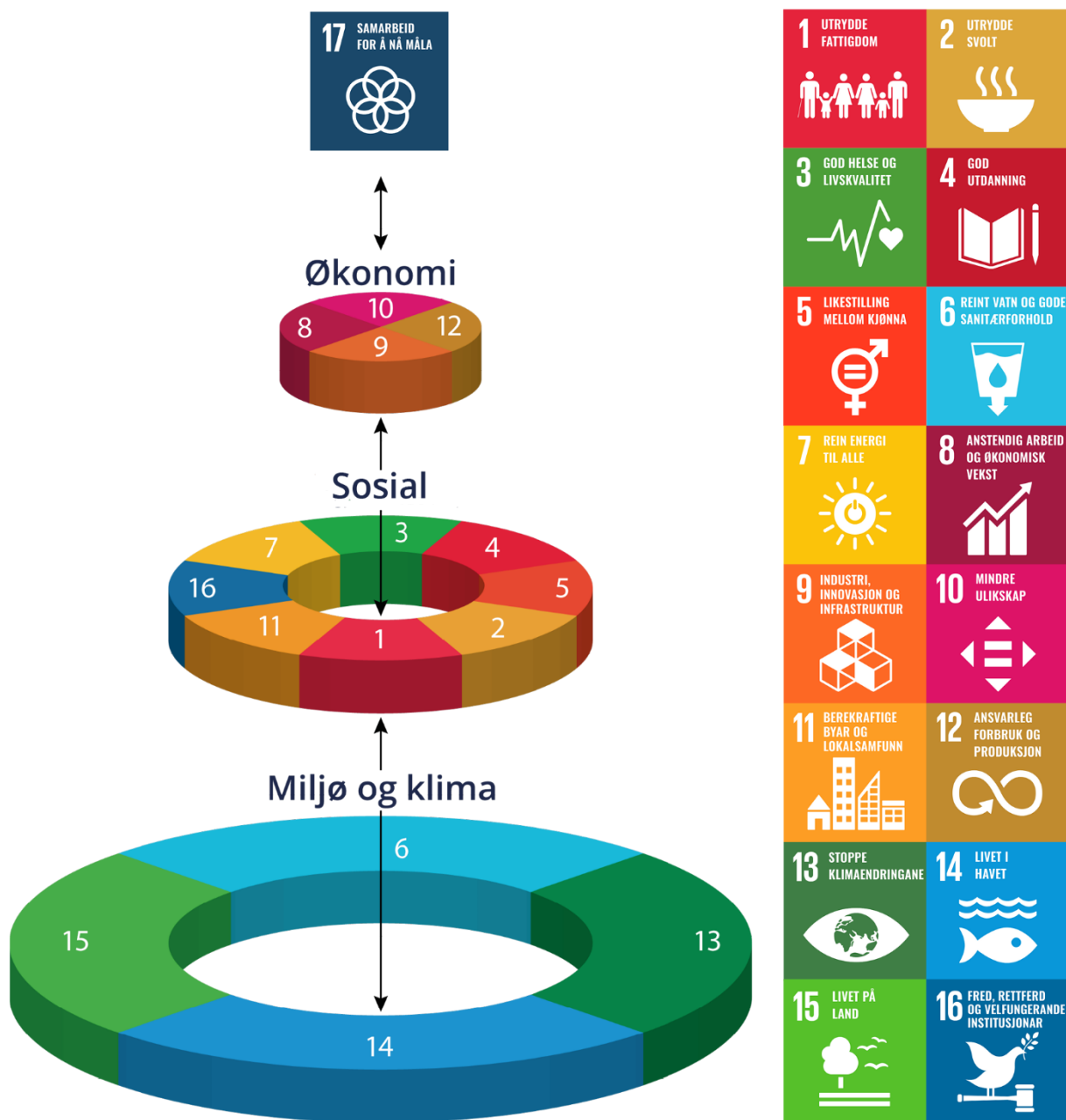
- Myndigheitsutøvar
- Samfunnsutviklar
- Lokaldemokratisk aktør
- Tenesteleverandør

Samfunnsoppdraget bør verte gjennomført i tråd med gode planer. Den økonomiske ramma må fordelast på ein slik måte at tenestene til innbygarane blir gitt i samsvar med dei lovkrava som gjeld.

I [forventningsbrevet 2023](#) formidlar Statsforvaltaren statens forventingar til kommunane i år. Regjeringa har bestemt at FNs berekraftsmål skal vere det politiske hovudsporet i arbeidet med vår tids største nasjonale og globale utfordringar. Oppdraget til kommunane blir å gi innhald til berekraftsmåla i eigen politikk gjennom god samfunns- og arealplanlegging. Kartlegginga av lokal berekraft gjennom prosjektet [Berekraftsfylket Møre og Romsdal](#) (KPI-kartlegginga) er til god hjelp for kommunane i dette arbeidet. Dei lokale KPI-rapportane inngår som eit viktig kunnskapsgrunnlag i arbeidet med mål, strategiar og tiltak i den kommunale planlegginga.

I denne rapporten vil vi skissere utfordringane som kommunane står i, orientere om sentrale reglar, minne om viktige oppgåver og dele sentrale økonomiske tal i utviklinga i kommuneøkonomien dei siste åra.

Rapporten er tilgjengeleg på vår nettside.

Figur 1 - Illustrasjon av FN's tre berekraftsdimensjonar og berekraftsmål

2 Utfordringsbilde og rammeverk

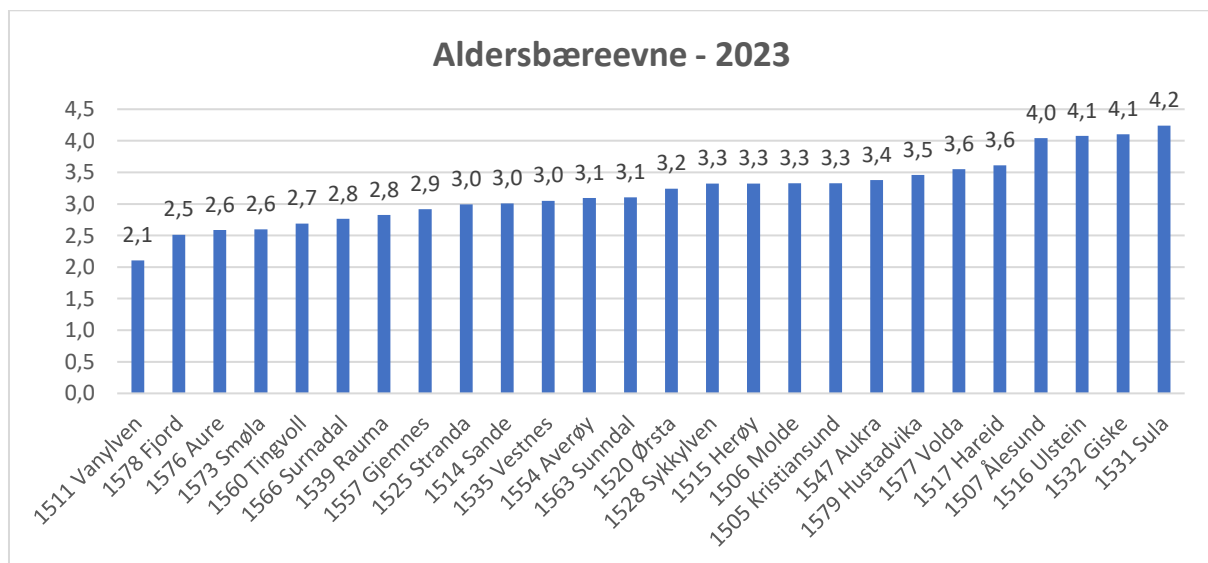
Det er mange faktorar som påverkar kommunane sin kvardag. Det siste året har vist at krig i Europa og økonomiske konjunkturar verkar direkte inn i dei kommunale prioriteringane. Prisveksten er høg mellom anna på grunn av energikrise i Europa og krigen i Ukraina. Norges Bank har sett opp styringsrenta og marknaden har ei forventning om at renta skal ytterlegare opp for å motverke for høg inflasjon. Norge har svært få arbeidslause og det er mangel på arbeidskraft innanfor mange av områda kommunane etterspør. Det kan difor vere svært krevjande for ein del kommunar å få rekruttert rett kompetanse.

2.1 Utfordringsbilde

Folketalsutvikling og demografi

For dei aller fleste kommunane går snittalderen opp samtidig som talet på fødsjar går ned. Kommunane i Møre og Romsdal er i ferd med å omstille seg i takt med folketalutviklinga. Arbeidet med å dreie bruken av kommunale midlar frå oppvekstsektoren til helse og omsorg må halde fram.

Aldersbæreevne viser forholdet mellom den yrkesaktive befolkninga og den eldre delen. Aldersbæreevne vert definert som tal på innbyggjarar i alderen 16-66 år samanlikna med 67 år og oppover. Allereie no ser vi at det er store skilnader mellom kommunane. For kommunane med lågast aldersbæreevne bør dreininga for å møte demografiske endringar ha komme langt.

Figur 2 – Aldersbæreevne per kommune i Møre og Romsdal - 2023

Kommunane i Møre og Romsdal har til no i år busett totalt 854 flyktningar (tal per mai 2023). I 2022 vart det busett 2 371 flyktningar i Møre og Romsdal. Dette året har Møre og Romsdal blitt bedne om å busetje 2 990. Det var per mai vedtak om å busetje 2 455 flyktningar totalt i 2023.

Rekruttering av kvalifiserte medarbeidarar

Det har lenge vore ei utfordring å rekruttere kvalifiserte medarbeidarar i mange kommunar. Det er grunn til å tru at dette vil vere ei utfordring i lang tid framover og at det vil tvinge fram endringar i tenestene.

Fattigdom

Fylkesstatistikken for 2022 viser at Møre og Romsdal har 2 400 hushald med vedvarande låginntekt. I desse hushalda bur 4 500 barn, noko som er tett på ti prosent av barna i fylket. Med prisvekst og auka rentenivå er det all grunn til å tru at dette talet er stigande.

Berekraft

FN sine berekraftsmål skal vere utgangspunktet for samfunnsutvikling og samfunnsstyring på alle nivå. Dette krev omstilling også i kommunal sektor. Vi går inn i ei tid med sterkt fokus på å redusere klimautslepp og der vi legg til rette for å takle klimaendringar og konsekvensane av desse. Kommunane er sentrale i dette arbeidet. I år har difor Statsforvaltaren gitt midlar til fire berekraftkoordinatorar som skal arbeide for heile fylket vårt. Prosjektet er finansiert over to år. Berekraftkoordinatorane skal jobbe retta mot den enkelte kommune og også bidra til at kommunar finn saman for å løyse problemstillingar.

Kommunesektoren er stadig i omstilling med utfordringar knytt til økonomi, kostnadsutvikling, rekruttering av relevant fagkompetanse og målsetting om å effektivisere drifta. Samtidig er det viktig å rigge seg for auka berekraft. Kommunesamarbeid, bruk av ny teknologi og meir føremålstenleg organisering av arbeidet er tiltak som kan bidra til å utvikle og modernisere kommunesektoren. Gjennom berekraftskoordinatorane ønskjer Statsforvaltaren å forsterke arbeidet med berekraft i kommunane samt å stimulere til prosessar i og mellom kommunane for å utvikle tenestetilbodet og få betre økonomi i drifta.

Sirkulærøkonomi

I ein sirkulærøkonomi nyttar vi naturressursar og produkt effektivt i eit kretsløp der minst mogleg ressursar går tapt. Dette inneber at ressursen skal brukast på nytt og på nytt med minst mogleg degradering. Kommunar bør som samfunnsutviklar, planmynde, eigar av bygg og eigedom, tenesteleverandør og innkjøpar legge til rette for å utvikle sirkulærøkonomiske tiltak lokalt.

Sirkulærøkonomi er eitt av områda berekraftkoordinatorane kan/skal femne.

Berekraftsfylket Møre og Romsdal har også sirkulærøkonomi som eit av sine satsingsområde. For meir informasjon viser vi til [fylkeskommunen si nettside](#). I tillegg kan vi vise til [Anskaffelser.no](#), [Kriterieveviseren](#) og [Innovative anskaffelser](#).

Omstilling

For å løyse utfordringane som samfunnet står overfor, må vi evne å omstille oss og gjere endringar så tidleg som råd. Pandemien viste at kommunane har denne evna. Det lovar godt for framtidige utfordringar anten det gjeld det grønne skiftet, mangel på kompetent arbeidskraft, strammare økonomiske rammer eller på heilt andre område.

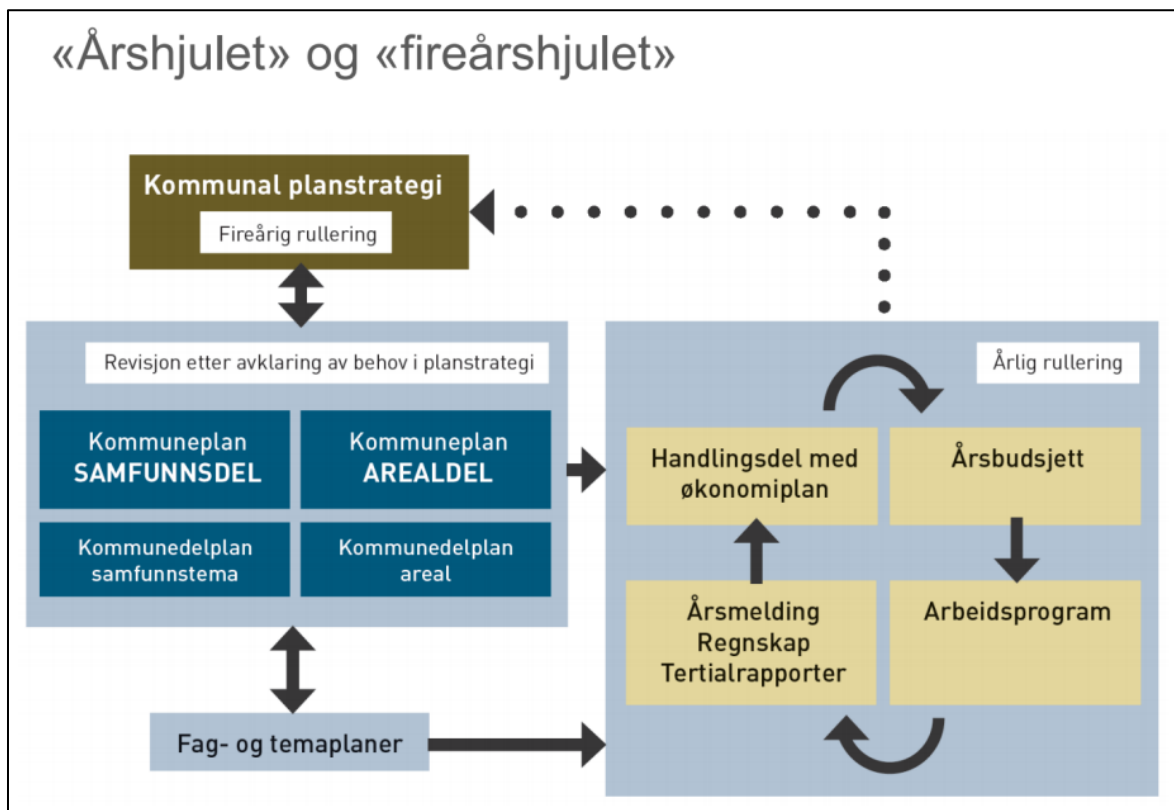
Frå 1.1.2024 vert Haram ein eigen kommune att. Det er eit krevjande og viktig arbeid som står føre, både for Haram og Ålesund kommune.

2.2 Rammeverk

Kommunal planlegging

Kommuneplanens samfunnsdel er den viktigaste planen for politisk styring. Den gir eit godt grunnlag for prioritering i kommunen. Samfunnsdelen skal innehalde ein handlingsdel.

Kommunens økonomiplan kan inngå i handlingsdelen. Då sikrar ein at kommuneplanlegginga blir koplta til dei økonomiske rammene som kommunen har, og gjer dette synleg i den årlege budsjettprosessen. Statsforvaltaren i Troms og Finnmark har laga eit [rettleiingsnotat](#) om temaet der denne samanhengen blir illustrert som vist under.

Figur 3 - Illustrasjon av det kommunale plansystemet med 4-årshjul og 1-årshjul (Asplan Viak)

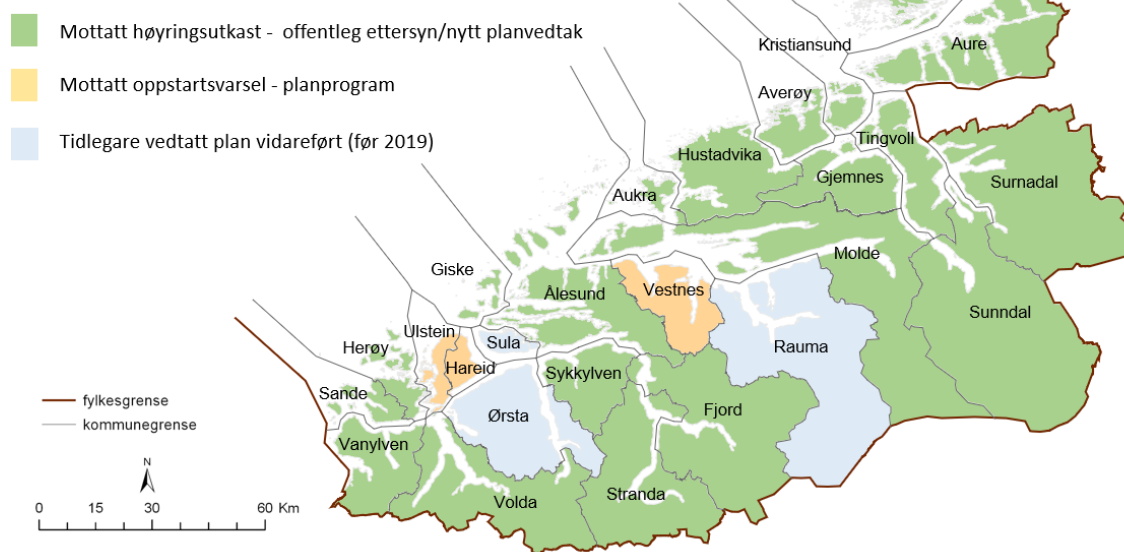
Ei rekke av dei samfunnsutfordringane vi står overfor, må løysast gjennom ei strategisk tilnærming i plan. Dette omfattar til dømes arbeidet med ei berekraftig arealforvaltning, samfunnstryggleik og beredskap, tverrfagleg innsats i arbeidet med barn og unge, gode helse- og omsorgstenester, folkehelsearbeid med meir.

Til hausten er det lokalval, og innan utgangen av oktober skal dei nye kommunestyra vere konstituert.

- Det nye kommunestyret skal vedta planstrategi seinast eitt år etter konstituering
- Det nye kommunestyret må vurdere å revidere kommuneplanens samfunnsdel så snart som mogleg
- Arbeidet med å oppdatere kunnskapsgrunnlaget bør no vere godt i gang

Statusen for kommuneplanens samfunnsdel for kommunane i Møre og Romsdal er synleggjort i kartet under. Dei aller fleste kommunane har rullert samfunnsdelen i inneverande valperiode. Ein oppdatert kommuneplan er ein føresetnad for god politisk styring av kommunen, og gir eit godt utgangspunkt for framtidretta utvikling og styring.

Kommuneplanens samfunnsdel ny rullering 2019 - 2023

Figur 4 - Kart over planstatus kommuneplanens samfunnsdel 2019 - 2023

Kommuneøkonomi

Mange kommunar opplevde god skatteinngang på slutten av året også i 2022. I tillegg vart kommunane kompensert for koronarelaterte utgifter samt for å ta imot flyktingar. Til saman bidrog dette sterkt til at fleire oppnådde gode økonomiske resultat. *Rapporten frå Det tekniske berekningsutvalet for kommunal og fylkeskommunal økonomi (november 2022)* tek for seg utviklinga i kommunal økonomi meir inngåande.

Nokre kommunar i Møre og Romsdal hadde i tillegg god avkastning på finansforvaltninga si, medan andre tapte på sal av konsesjonskraft.

Ei arbeidsgruppe med representantar frå Kommunal- og distriktsdepartementet, Finansdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, kommunesektoren og KS har i sin endelege rapport anslått at pandemien kosta kommunane 7,5 milliardar kroner i første halvår av 2022. Om lag 65 prosent av meirutgiftene er innanfor helse og omsorg, vel 20 prosent har gått til barnehagar og grunnskole, medan resten er fordelt (i fallande rekkefølge) på vaksinasjon,

andre tenester og kultur og idrett. Arbeidsgruppa konkluderer med at dei fleste kommunane har fått dekt sine meirkostnadar og mindreinntekter i 2020 og 2021.

Nytt inntektssystem for kommunane vil bli utgreidd i NOU som er varsla våren 2024. Dette er planlagd å trå i kraft frå budsjettåret 2025.

På utgiftsida er det venta at generell høg prisvekst på varer og tenester vil påverke kommunebudsjettet i stor grad framover. Inflasjon og høgare rentenivå vil også påverke kommuneøkonomien.

Investeringsnivået til kommunane har vore høgt dei siste åra. I Møre og Romsdal har gjeldsgraden auka ytterlegare og er historisk høg på 113,1 prosent. Dette er eit for høgt nivå for å oppretthalde god økonomisk handleevne. Med høgare rentenivå og ei forventning om ytterlegare renteauke, er det grunn til å tru at fleire kommunar vil få utfordringar med å dekke låneutgiftene sine over driftsbudsjettet. Samtidig varslar regjeringa ei innstramming i offentleg bruk av pengar.

3 Definisjonar

Her forklarar vi nokre typiske ord og uttrykk i kommunerekneskapen.

Brutto driftsinntekter (BDI) er dei totale driftsinntektene til kommunane. Inntekter frå rammetilskot, skatt på inntekt og formue, havbruksfondet, eigedomsskatt, brukarbetalingar, andre sals- og leigeinntekter, overføringar med krav om motyting og andre overføringar er inkludert i brutto driftsinntekter. Renteinntekter, utbytte og gevinst frå finansielle instrument er ikkje inkludert.

Eksterne finansinntekter er renteinntekter, utbytte, eigaruttak og kursgevinstar på finansielle instrument.

Motpost avskrivningar. Avskrivningar inngår i brutto driftsresultat, men blir trekt frå gjennom motpost avskrivningar. Det er avdrag som har verknad på rekneskapen og netto driftsresultat.

Eksterne finansutgifter er renteutgifter, provisjonar, andre finansutgifter, kurstap på finansielle instrument og avdragsutgifter.

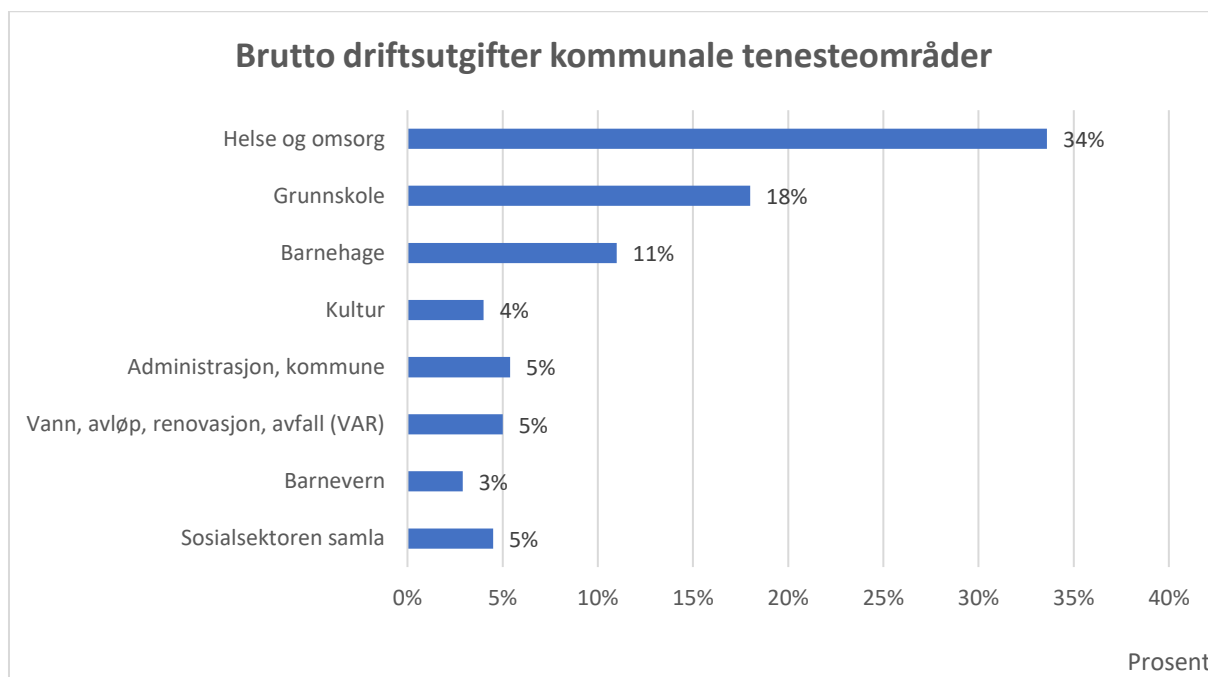
Netto driftsresultat (NDR) er driftsinntekter med frådrag av driftsutgifter, renter og avdrag. Skilnaden mellom brutto- og netto driftsresultat viser kor stor del av inntektene som går med til å betale renter og avdrag. NDR viser kor mykje kommunen sit att med til avsettingar til framtidig bruk, slik som gjennom disposisjonsfond og eigenkapitalkrav til investeringar. Ein kommune kan og ha eit betre NDR enn brutto driftsresultat om kommunen har større eksterne finansinntekter enn eksterne finanskostnader. NDR er den vitigaste enkeltstående indikatoren for korleis den økonomiske situasjonen er i kommune.

4 Driftsrekneskap

Driftsrekneskapen viser kommunens inntekter og utgifter.

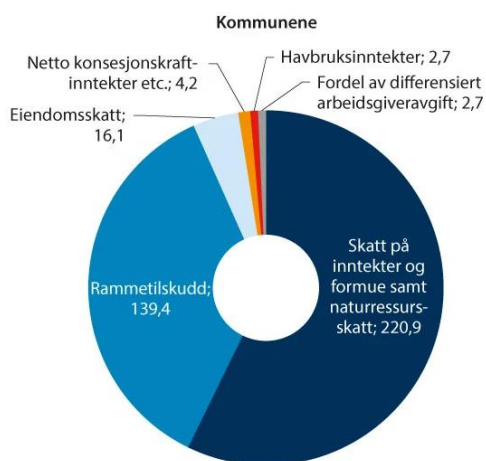
På landsbasis fordeler driftsutgiftene seg på ulike tenesteområde, som vist i figuren under. Fordelinga er stabil frå førre år. Helse og omsorgstenestene krev mykje av kommunane sine ressursar med 34 prosent av utgiftene. Det same gjer oppvekst med grunnskoleopplæring og barnehage som til saman utgjer 29 prosent. Desse tenestene utgjer omlag ca. 60 - 65 prosent av kommunane sine driftsutgifter.

Figur 5 - Brutto driftsutgifter til kommunale tenesteområde i prosent av totale brutto driftsutgifter

Kommunane skal gi likeverdige tenester til sine innbyggjarar, sjølv om det er store forskjellar i kommunane sin økonomi. Figur 7 og tabell 2 viser inntekter, utgifter og gjeld per innbyggjar. Dei kommunane som har meir utgifter enn inntekter har ei utfordring om dette varer over fleire år. Dei bør planlegge slik at det blir balanse mellom inntekter og utgifter.

Kommunens gjeld verkar direkte inn på kommunens økonomiske handleevne. Dei årlege avdraga og rentekostnadane er ei aukande driftsutgift for kommunane i vårt fylke. For gjeld, sjå kapittel 7.

Norges kommunar sine frie inntekter i 2022 er framstilt i figuren på venstre side.

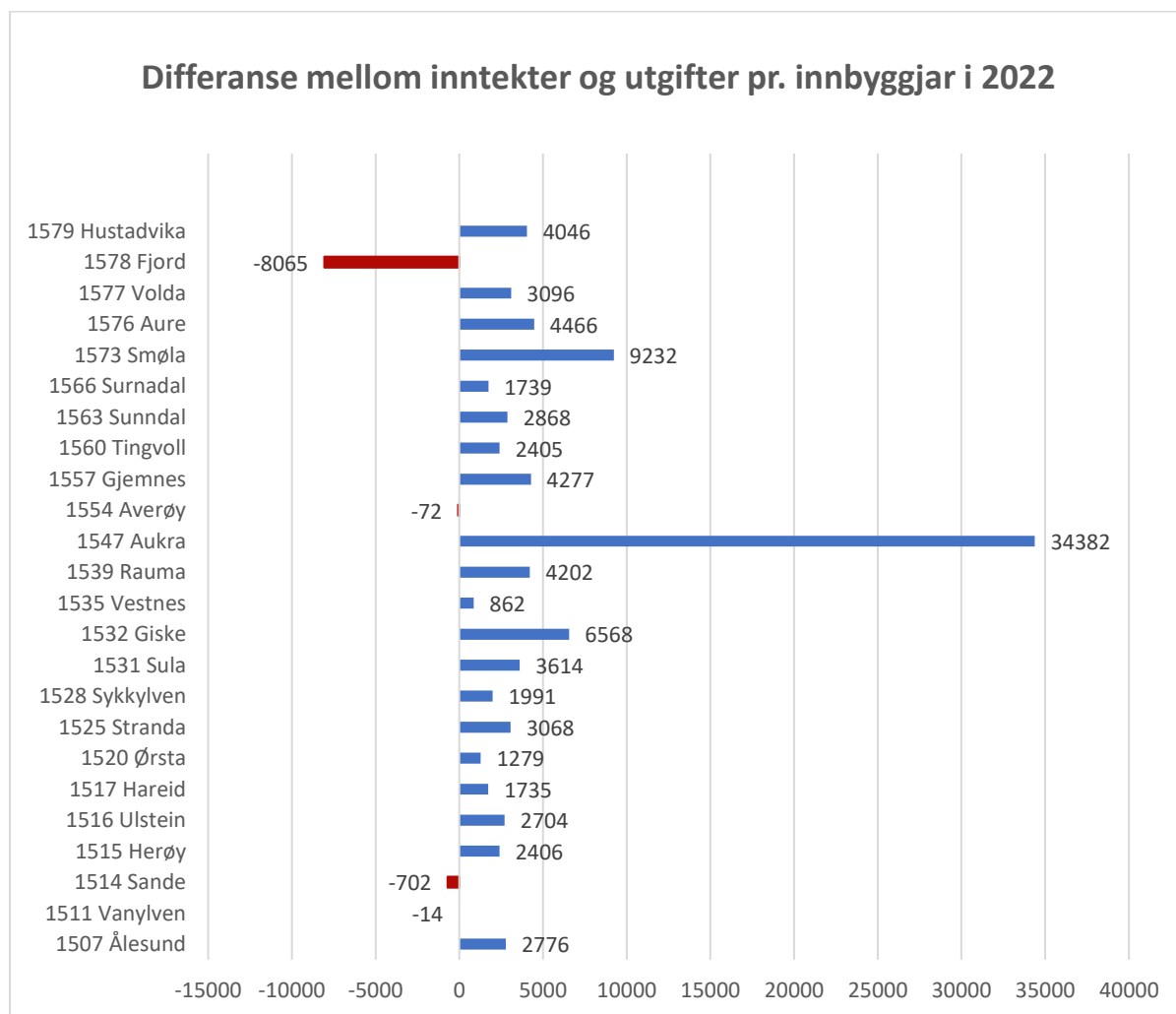
Dei største inntektskjelda er skatteinntekter og rammetilskot.

Meirskatteinntektene på slutten av året i 2022 skuldast god skatteinngang. I tillegg vart kommunane kompensert for koronarelaterte utgifter.

For meir om eiendomsskatt og om havbruksfondet, sjå kapittel 9 og 10.

Figur 6 - Fordeling av kommunane sine frie inntekter 2022, førebelse tal.

Kjelde: Kommuneproposisjonen 2024

Figur 7 - Differanse mellom driftsinntekter og -utgifter per innbyggjar i 2022

Tabellen er meint som ein illustrasjon på kommunen sin økonomiske situasjon.

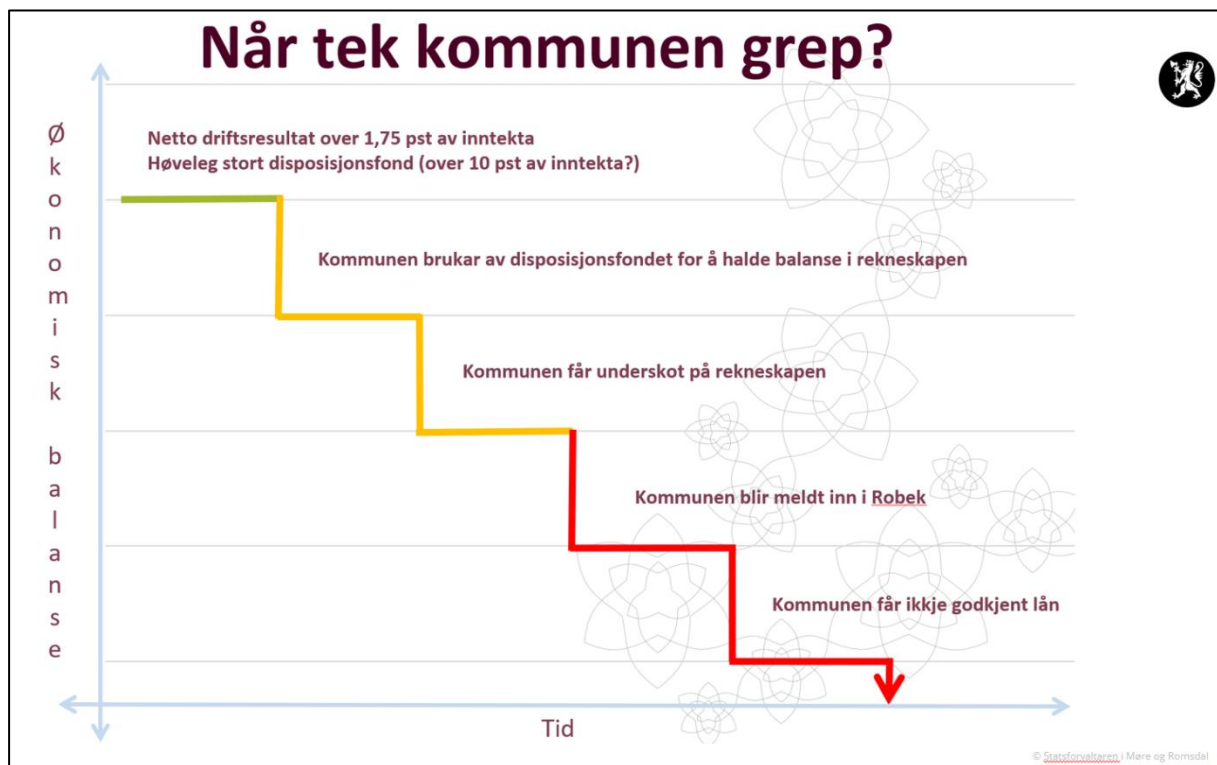
Tabell 2 – Inntekter, utgifter og lånegjeld per innbyggjar - 2022

Kommune	Brutto driftsutgifter totalt	Brutto driftsinntekter totalt	Netto lånegjeld
1505 Kristiansund	102 673	102 833	126 077
1506 Molde	106 273	106 907	144 685
1507 Ålesund	91 703	94 490	98 535
1511 Vanylven	115 490	115 500	77 359
1514 Sande	121 432	120 760	108 067
1515 Herøy	83 713	86 129	129 055
1516 Ulstein	95 850	98 564	159 481
1517 Hareid	107 723	109 473	153 802
1520 Ørsta	95 854	97 315	123 998
1525 Stranda	114 097	117 097	166 460
1528 Sykkylven	85 443	87 431	94 726
1531 Sula	89 250	92 867	114 963
1532 Giske	85 946	92 517	113 194
1535 Vestnes	117 761	118 451	96 183
1539 Rauma	105 674	109 697	126 557
1547 Aukra	154 230	188 268	161 038
1554 Averøy	97 743	97 926	107 242
1557 Gjemnes	109 136	113 766	83 285
1560 Tingvoll	119 073	121 744	108 379
1563 Sunndal	125 437	128 595	77 961
1566 Surnadal	117 959	119 910	103 571
1573 Smøla	154 569	164 361	142 810
1576 Aure	127 490	132 350	101 753
1577 Volda	108 690	111 967	152 291
1578 Fjord	160 627	152 522	153 018
1579 Hustadvika	99 758	103 588	106 234

Kjelde: SSB tabell 12137: Finansielle nøkkeltal i kroner per innbyggjar, kommunekonsern, etter region, statistikkvariabel, år og rekneskapsomgrep.

Dei mest sentrale indikatorane i kommuneøkonomien er netto driftsresultat, storleiken på disposisjonsfond og gjeldsgraden. Det er samanhengen mellom desse indikatorane som gir uttrykk for kommunens økonomiske tilstand. I dei neste tre kapitla vil gå meir inn på dei ulike indikatorane.

Figuren under illustrerer kommunen si økonomiske tilstand i ein trappefigur. Kommunar høgst i trappa har sunn økonomi og er merka grøne. Midt i trappa ligg kommunar som brukar av disposisjonsfondet sitt for å dekke opp meirforbruk i rekneskapen (merka gule). Desse kommunane må vurdere om dei vil måtte halde fram å bruke av disposisjonsfondet, og om storleiken på disposisjonsfondet vil tole fleire år med meirforbruk. Det er ofte på dette tidspunktet kommunen bør ta grep for å unngå økonomisk ubalanse. Lågast i trappa ligg dei kommunane som har økonomisk ubalanse og er meldt inn i ROBEK-registeret (merka raude).

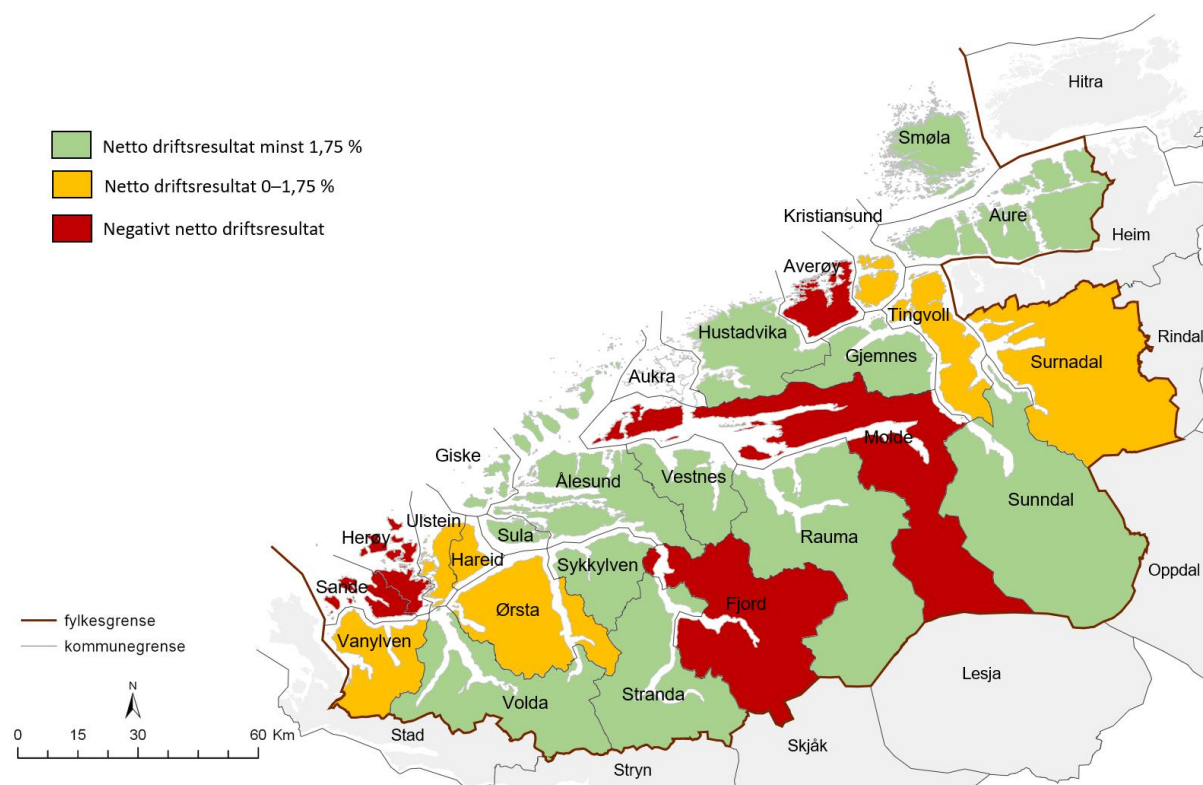

Figur 8 - Tiltakstrappa - økonomisk balanse

5 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat (NDR) er summen av alle inntekter minus alle utgifter. Netto driftsresultat er hovudindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Teknisk berekningsutval for (TBU) tilrår at netto driftsresultat bør utgjere 1,75 prosent av brutto driftsinntekt over tid, for at *formuesbevaringsprinsippet* skal bli teke i vare. Prinsippet inneber at ein kommune si samla formue, realkapital og finansielle fordringar, med frådrag av gjeld, ikkje skal verte redusert over tid.

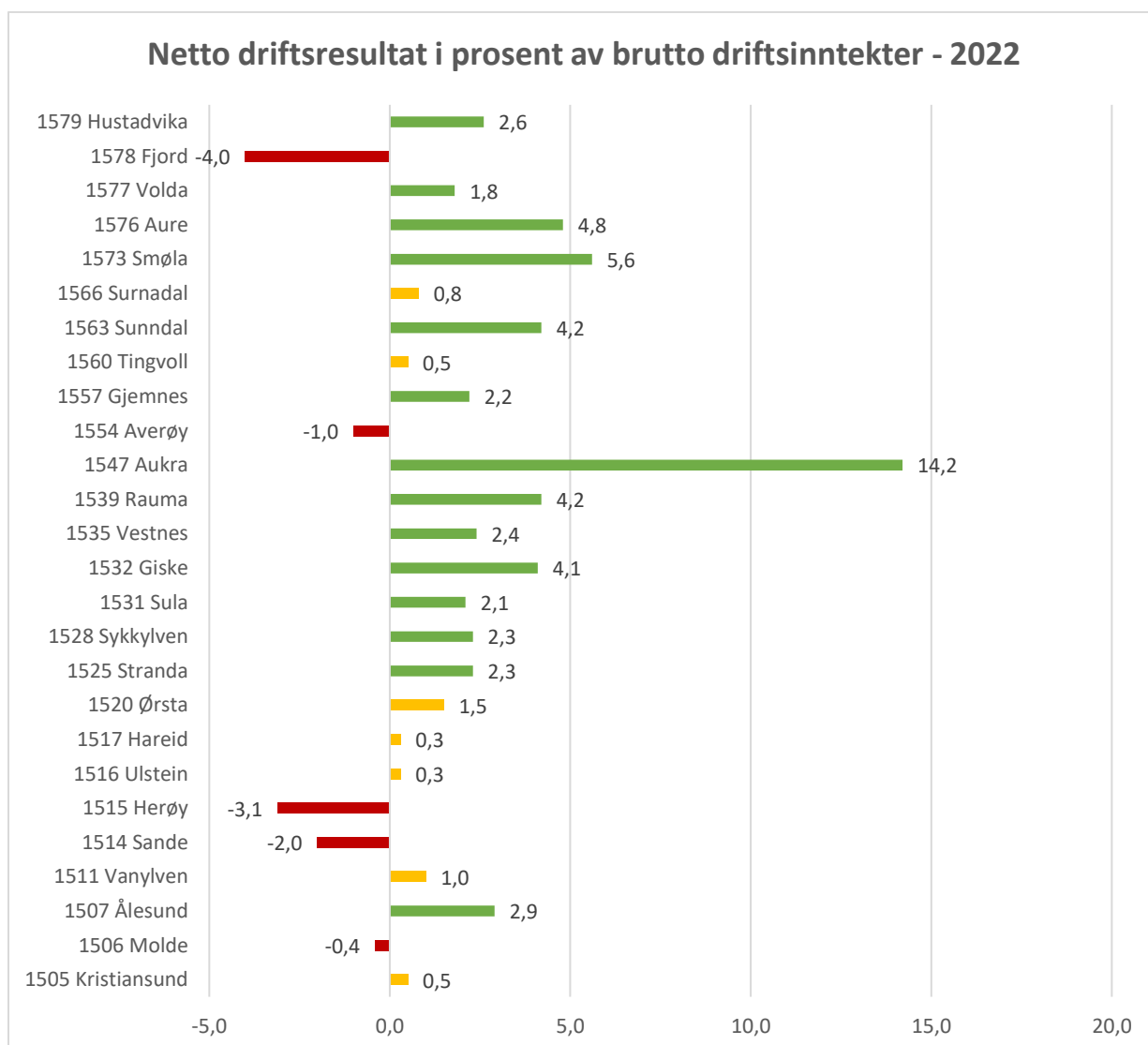
Landet utanom Oslo har i gjennomsnitt eit netto driftsresultat på 2,7 prosent, medan Møre og Romsdal har 1,9 prosent av brutto driftsinntekt (BDI) i 2022. Eit gjennomsnittleg netto driftsresultat på 2,7 prosent for landet (utan Oslo) er vesentleg lågare enn for 2021. Det er stor variasjon mellom kommunanes netto driftsresultat både internt i Møre og Romsdal og i landet totalt sett.

Figur 9 - Kart over kommunar som viser positivt og negativt netto driftsresultat

Kommunar farga raudt hadde negativt netto driftsresultat, medan kommunar med grøn farge hadde netto driftsresultat på over 1,75 prosent.

I 2022 var det 21 kommunar som hadde positivt NDR og fem kommunar som hadde negativt NDR. Dei siste åra har det vore ein reduksjon i tal på kommunar ned negativt NDR. Dette gjeld også for kommunar ned nullresultat. Også i 2021 var det fem kommunar med negativt NDR, men det var dels andre kommunar enn i 2022. Styrkinga dei siste åra kan i stor grad forklarast med høgare skatteinngang enn venta.

Figur 10 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

På landsbasis hadde 19 prosent av kommunane negativt netto driftsresultat. Dette er likt som for Møre og Romsdal med fem av 26 kommunar med negativt NDR. På landsbasis har 38 prosent av

kommunane lågare NDR enn kva som er tilrådd frå TBU på 1,75 prosent. I Møre og Romsdal er tilsvarande tal 46 prosent, altså 12 av 26 kommunar.

Kommunar som har hatt negativt NDR over fleire år, bør arbeide for å få økonomien i balanse. Ved inngangen til 2023 var to kommunar i ROBEK-registeret. Våren 2023 blei Stranda kommune meldt inn i ROBEK-registeret. Vestnes kommune blei meldt ut forsommaren same år. Statusen etter første halvår er at to kommunar, Rauma og Stranda, er i ROBEK-registeret. Vi ser at fleire står i fare for å bli meldt inn i åra som kjem. Det er difor viktig å gjere naudsynte politiske vedtak så tidleg som mogleg for å sikre ein sunn kommuneøkonomi. Meir informasjon om ROBEK finn du i kapittel 13.

Tabell 3 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

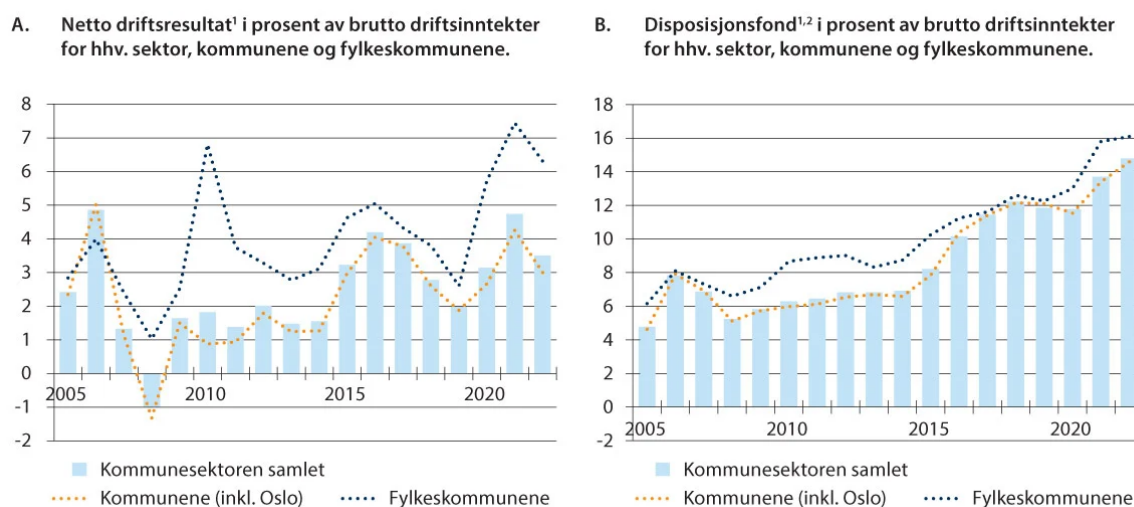
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 - 2022				
	2019	2020	2021	2022
1505 Kristiansund	0,9	2,0	2,4	0,5
1506 Molde	.	3,2	2,6	-0,4
1507 Ålesund	.	-1,7	0,4	2,9
1511 Vanylven	-5,1	-1,9	1,4	1,0
1514 Sande	-0,3	1,1	1,9	-2,0
1515 Herøy	1,7	-0,1	0,0	-3,1
1516 Ulstein	0,6	0,2	0,8	0,3
1517 Hareid	0,0	-0,2	0,8	0,3
1520 Ørsta	-0,2	0,4	1,1	1,5
1525 Stranda	2,2	-1,5	-0,1	2,3
1528 Sykkylven	-0,3	-0,4	1,6	2,3
1531 Sula	0,6	-0,2	4,0	2,1
1532 Giske	-1,0	-0,5	4,5	4,1
1535 Vestnes	-0,5	-1,4	-1,8	2,4
1539 Rauma	-1,5	-5,7	0,0	4,2
1547 Aukra	27,2	22,9	12,4	14,2
1554 Averøy	-0,7	6,0	-0,5	-1,0
1557 Gjemnes	0,0	-2,3	-2,0	2,2
1560 Tingvoll	-2,7	2,6	1,4	0,5
1563 Sunndal	-3,8	-0,2	4,0	4,2
1566 Surnadal	-2,6	1,6	2,4	0,8
1573 Smøla	-1,1	8,7	2,8	5,6
1576 Aure	-1,3	4,8	2,8	4,8
1577 Volda	.	2,3	1,7	1,8
1578 Fjord	.	0,7	-1,8	-4,0
1579 Hustadvika	.	0,7	4,3	2,6
15 Møre og Romsdal	-0,8	1,0	1,8	1,9
Landet utan Oslo	1,5	2,5	4,2	2,7

*Nye samanslåtte kommunar frå 2020 har ikkje historiske tal.

Kjelde: SSB tabell 12134: Utvalde nøkkeltal for kommunerekneskap 2019 - 2022.

Om rekneskapan viser positivt netto driftsresultat, kan midlane nyttast i drifta, til investeringar eller settast av på fond til seinare bruk (avsetjingar). Dersom kommunen har eit negativt netto driftsresultat, må dette dekkast inn ved bruk av fondsmidlar og/eller stryke budsjetterte avsetjingar.

For å vurdere kommunens økonomiske handleevne, kan det vere nyttig å sjå på netto driftsresultat i samanheng med kommunens disposisjonsfond. Figurane under viser denne samanhengen i kommunesektoren frå 2005 til og med 2022. Her kjem det tydeleg fram at kommuneøkonomien på landsbasis er god.

Figur 11 - Netto driftsresultat og disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene i 2005-2022

Figuren er henta frå Kommuneproposisjonen 2024.

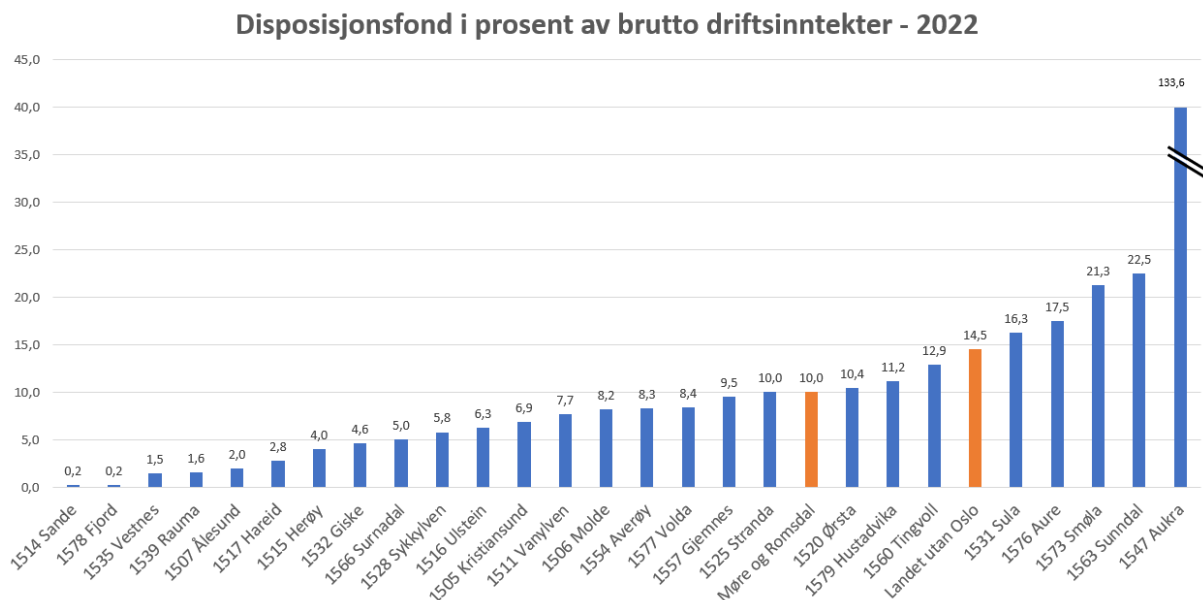
I Møre og Romsdal har NDR vore lågare enn landsgjennomsnittet dei siste fire åra. Det same gjeld disposisjonsfondet. Gjennomsnittleg disposisjonsfond er aukande også for Møre og Romsdal, og er no på 10 prosent for 2022 når ein ser fylket under eitt.

6 Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er «sparepengar» som kommunen kan bruke. Å ha «pengar på bok» kan avhjelpe kommunen om dei får utgifter dei ikkje har budsjettert for. Statsforvaltaren tilrår at disposisjonsfondet minst er på mellom 5 og 10 prosent av brutto driftsinntekt. Dette gir kommunen handlingsrom til å handtere svingingar i økonomien. Disposisjonsfondet kan nyttast til både drifts- og investeringsføremål og skal brukast om kommunerekneskapen viser meirforbruk.

I alt åtte kommunar har disposisjonsfond mindre enn fem prosent. Av desse åtte kommunane har halvparten NDR over tilrådd nivå. Seks av dei åtte kommunane har ein gjeldsgrad på over 100 prosent av brutto driftsinntekter. Av desse seks kommunane er berre ein meldt inn i ROBEK-registeret. Dei har alle grunn til å arbeide med å få økonomien inn i eit berekraftig spor.

Under er disposisjonsfond vist i diagramsform. ROBEK-kommunar kan ha positivt disposisjonsfond, då dei bundne fonda berre kan brukast på gitte vilkår.

Figur 12 - Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter i 2022

Tabell 4 - Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter

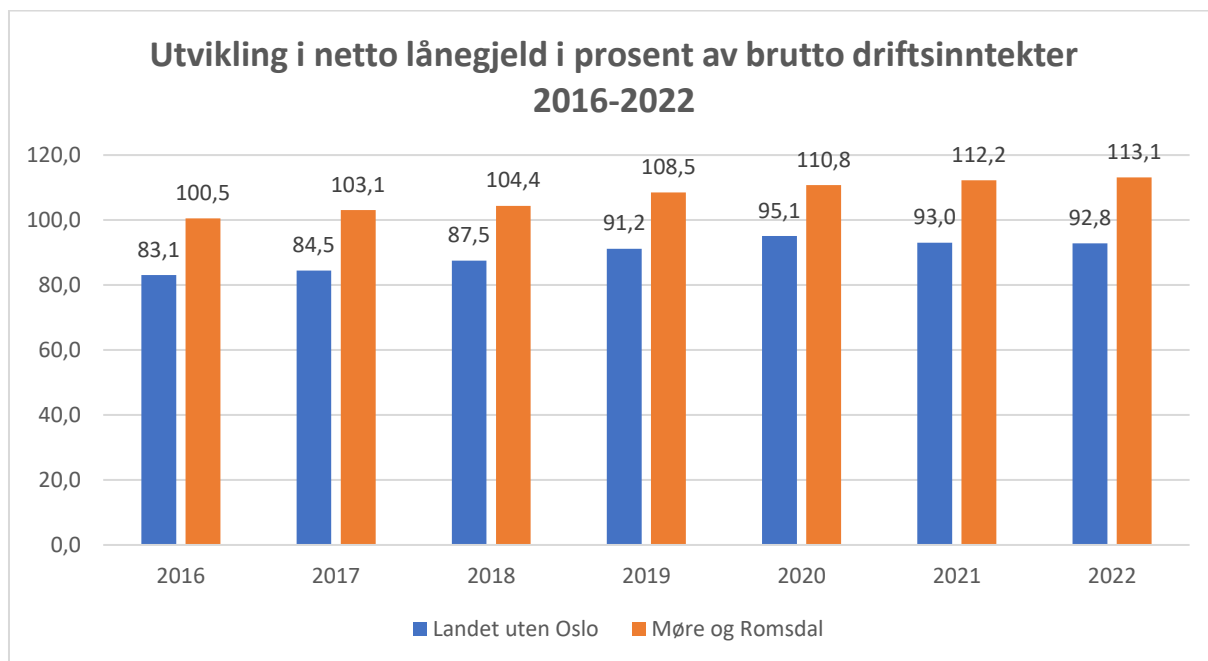
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter i 2019 - 2022				
	2019	2020	2021	2022
1505 Kristiansund	0,7	2,9	5,4	6,9
1506 Molde	.	6,5	8,7	8,2
1507 Ålesund	.	0,9	0,3	2,0
1511 Vanylven	11,6	8,1	8,3	7,7
1514 Sande	0,1	0,1	1,8	0,2
1515 Herøy	7,2	6,8	6,6	4,0
1516 Ulstein	6,3	5,2	5,9	6,3
1517 Hareid	3,0	0,8	0,8	2,8
1520 Ørsta	8,1	8,8	9,5	10,4
1525 Stranda	8,3	8,9	7,4	10,0
1528 Sykkylven	2,8	3,1	3,7	5,8
1531 Sula	11,2	12,5	14,5	16,3
1532 Giske	0,4	0,0	0,5	4,6
1535 Vestnes	3,1	2,6	1,4	1,5
1539 Rauma	3,1	3,0	1,9	1,6
1547 Aukra	107,1	121,5	131,9	133,6
1554 Averøy	3,9	11,6	10,7	8,3
1557 Gjemnes	13,0	10,5	8,0	9,5
1560 Tingvoll	12,2	13,1	14,1	12,9
1563 Sunndal	17,3	17,2	20,6	22,5
1566 Surnadal	4,4	3,1	5,2	5,0
1573 Smøla	19,6	18,9	21,2	21,3
1576 Aure	10,7	14,5	14,4	17,5
1577 Volda	.	5,9	7,1	8,4
1578 Fjord	.	1,0	0,2	0,2
1579 Hustadvika	.	5,1	9,5	11,2
Møre og Romsdal	7,8	8,0	8,9	10,0
Landet utan Oslo	11	11,9	13,7	14,5

* Nye samanslåtte kommunar frå 2020 har ikkje historiske tal.

Kjelde: SSB tabell 12143: Finansielle nøkkeltal frå bevilings- og balanserekneskapet i prosent av brutto driftsinntekter 2019 - 2022.

7 Kommunal gjeld

Kommunane si gjeld har auka gradvis dei siste åra. Det er viktig at kommunane har eit forsvarleg gjeldsnivå. KS anbefaler at gjeldsgraden over tid ikkje ligg over 75 prosent av brutto driftsinntekt. Statsforvaltaren har tilrådd at gjeldsgraden over tid ikkje bør ligge over landsgjennomsnittet. På landsbasis har lånegjelda gått frå 83,1 prosent i 2016 til 92,8 prosent i 2022. Også i Møre og Romsdal ser vi at gjeldsnivået har auka tilsvarende. For 2022 er talet 113,1 prosent. Dette er eit svært høgt gjeldsnivå. Vår vurdering er at gjeldsgraden må ned. Det vert underbygd av auken i rentenivået. Vi tilrår at kommunane gjer ei totalvurdering av eigen økonomi når dei vedtek måltal for gjeldsgrad. Kommunane kan i tillegg sette mål om å auke eigenfinansieringa av investeringar ved å bruke av oppsparte fondsmidlar.

Figur 13 - Utvikling i netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter 2016–2022

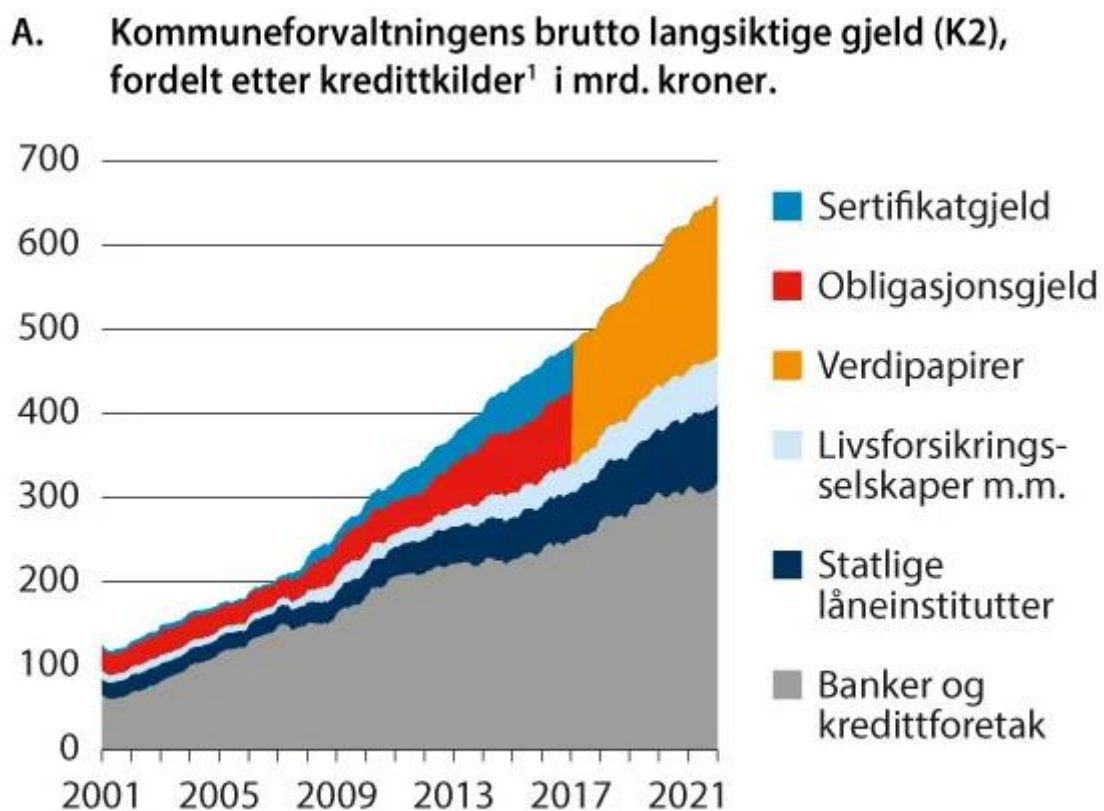
Kommunestyret skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handlevna blir ivaretatt over tid. I kommunelova står det at kommunen ikkje skal ta vesentleg finansiell risiko i finansforvaltninga eller gjeldsforvaltninga. Kvar kommune må vurdere kva finansiell risiko kommunen kan tole. Dette vil vere avhengig av kommunens disposisjonsfond og netto driftsresultat.

Kommunane har ansvar for ei rekke tenester (generalistprinsippet) som krev omfattande investeringar. Utviklinga i lånegjelda er tett bunden til investeringsaktiviteten i kommunane.

Kommunane kan ta opp lån til egne investeringar, men ikkje til drift. Kommunane kan også finansiere investeringar med egne midlar (disposisjonsfond).

Kommunane skal vedta finansielle måltal. Gjeldsgrad (netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekt) og eigenfinansieringskrav kan vere finansielle måltal.

Nivået på norske kommunar sine gjeldskjelder frå 2001 til 2022 er vist i figuren under.

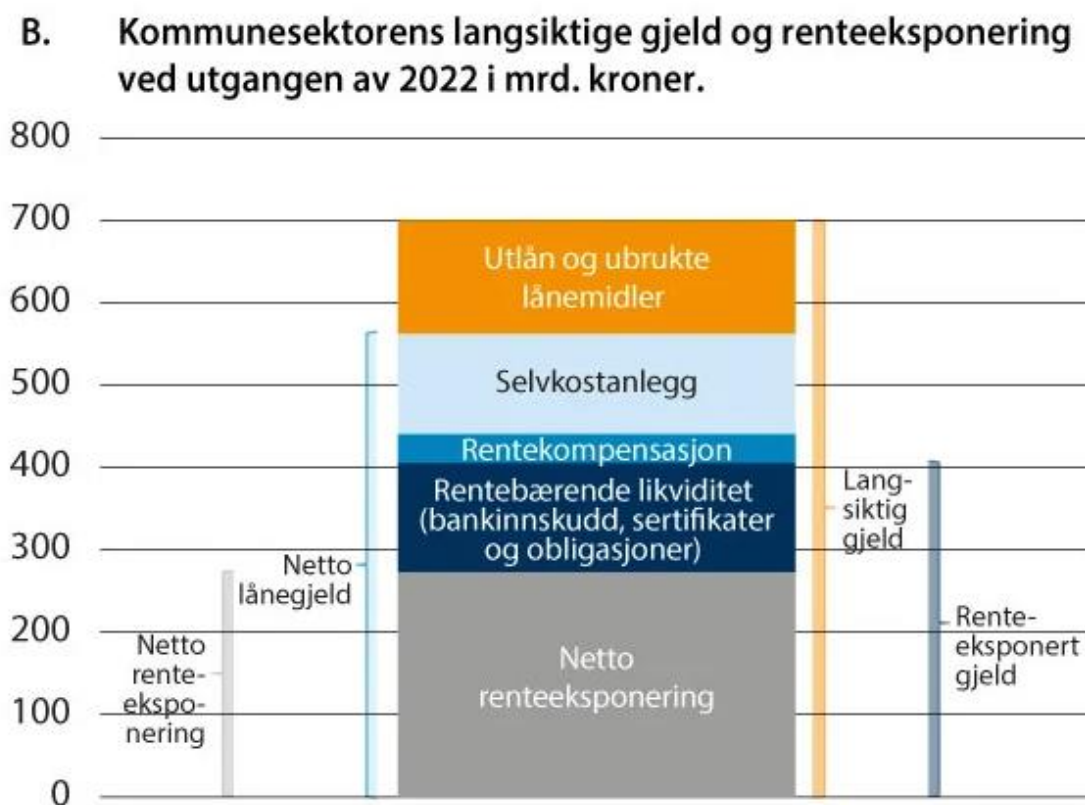

Figur 14 - Langsiktig gjeld fordelt på kredittkjelder 2001–2022

Figuren er henta frå Kommuneproposisjonen 2024.

7.1 Netto lånegjeld

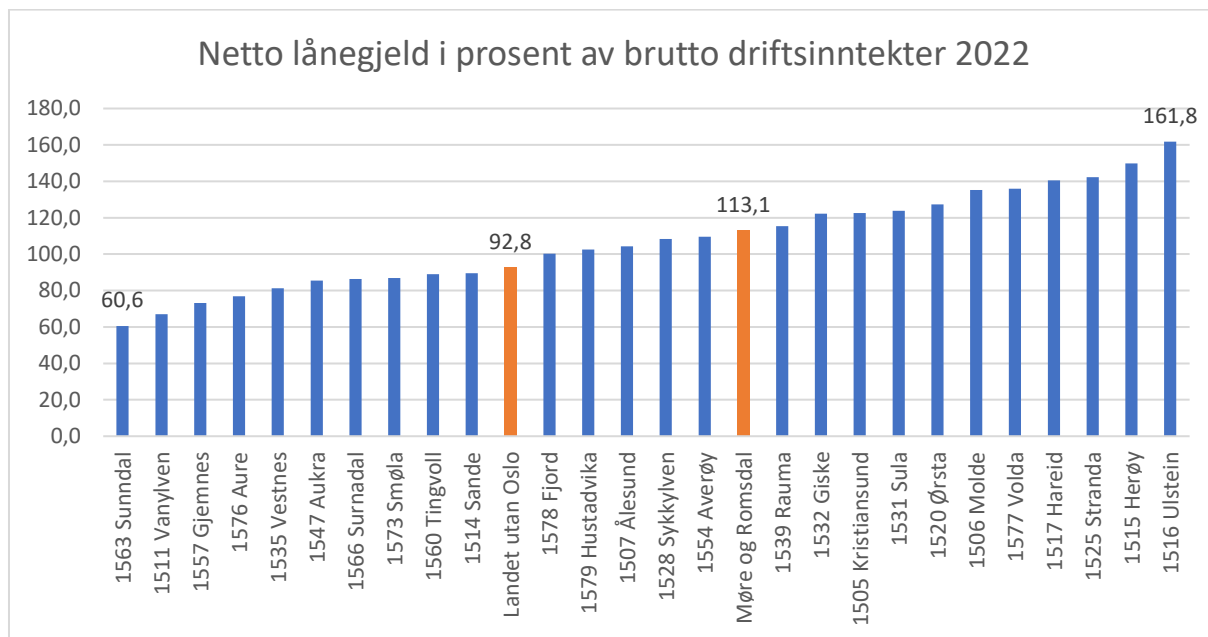
Langsiktig gjeld kjem fram av kommunens balanserekneskap. Det omfattar lån til investeringar, pensjonsforpliktingar, formidlingslån og ubrukte lånemidlar. I netto lånegjeld er pensjonsforpliktingar, formidlingslån og ubrukte lånemidlar tatt ut. Netto lånegjeld blir brukt som mål på kommunens gjeld knytt til tenesteytinga. I netto lånegjeld er lån til sjølvkosttenester tatt med, slik som vatn, avløp og renovasjon. Figuren under er landsdekkande og viser fordelinga av kommunesektorens langsiktige gjeld i milliardar (mrd.) kroner. Samla gjeld var 700 mrd. kroner ved utgangen av 2022. På same tidspunkt er netto renteeksponert gjeld anslått til 274 mrd. kroner.

Figur 15 - Fordeling av kommunane si langsiktige gjeld – landsdekkande 2022

Figuren er henta frå Kommuneproposisjonen 2024.

I Møre og Romsdal har 16 kommunar ein gjeldsgrad over 100 prosent av brutto driftsinntekt. Av desse har ti kommunar over 120 prosent. Dei siste åra har det vore ei auke i tal på kommunar med gjeldsgrad over både 100 og 120 prosent. Statsforvaltaren har også tidlegare peika på at det høge gjeldsnivået gjer at driftsbudsjettet blir ytterlegare pressa med høgare rentenivå.

Figur 16 - Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Tabellen nedanfor viser korleis gjelda har utvikla seg per kommune samanlikna mot fylket sett under eitt og for landet utan Oslo dei fire siste åra. Det er 16 kommunar som har lågare gjeldsgrad i 2022 samanlikna med 2021.

Tabell 5 - Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter i 2019 - 2022				
	2019	2020	2021	2022
1505 Kristiansund	122,4	121,7	122,8	122,6
1506 Molde	.	136,1	136,2	135,3
1507 Ålesund	.	102,4	101,5	104,3
1511 Vanylven	68,0	68,4	66,5	67,0
1514 Sande	94,2	91,5	89,7	89,5
1515 Herøy	109,2	125,4	117,5	149,8
1516 Ulstein	185,8	187,8	184,2	161,8
1517 Hareid	109,1	130,1	147,0	140,5
1520 Ørsta	111,6	114,1	122,6	127,4
1525 Stranda	155,2	154,3	148,2	142,2
1528 Sykkylven	93,3	92,4	87,7	108,3
1531 Sula	119,3	112,4	115,1	123,8
1532 Giske	142,3	128,3	128,7	122,3
1535 Vestnes	88,6	88,9	87,5	81,2
1539 Rauma	96,3	105,2	109,8	115,4
1547 Aukra	59,9	69,5	89,2	85,5
1554 Averøy	95,4	94,1	103,5	109,5
1557 Gjemnes	72,3	86,9	81,9	73,2
1560 Tingvoll	95,6	93,4	100,2	89,0
1563 Sunndal	66,9	65,4	63,8	60,6
1566 Surnadal	65,4	71,5	91,7	86,4
1573 Smøla	97,6	91,4	108,4	86,9
1576 Aure	67,7	79,7	80,0	76,9
1577 Volda	.	133,5	131,8	136,0
1578 Fjord	.	108,3	107,0	100,3
1579 Hustadvika	.	95,2	97,6	102,6
Møre og Romsdal	108,5	110,8	112,2	113,1
Landet utan Oslo	91,2	95,1	93	92,8

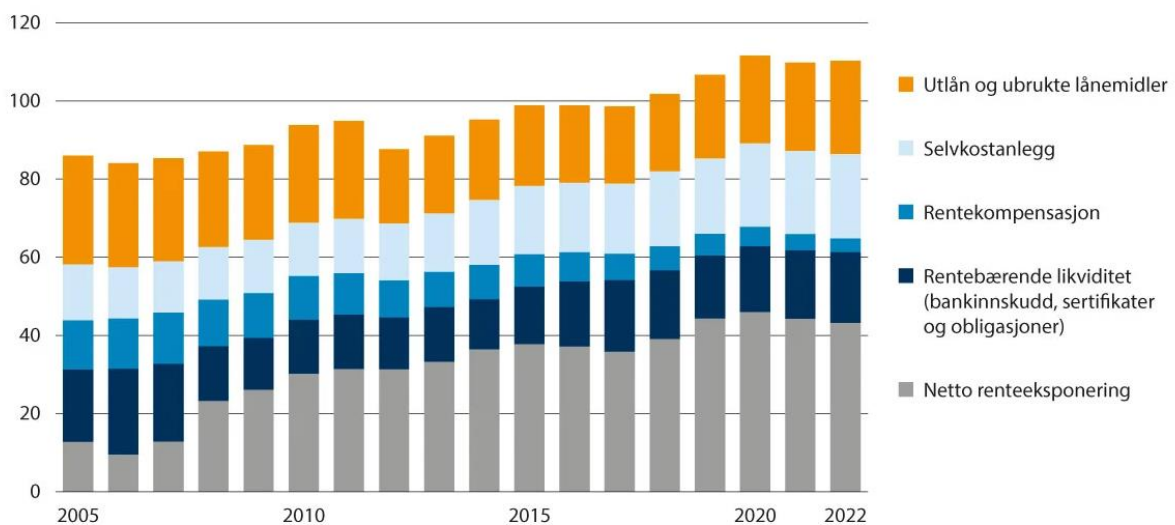
* Nye samanslåtte kommunar frå 2020 har ikkje historiske tal.

Kjelde: SSB tabell 12143: Finansielle nøkkeltal frå bevilings- og balanserekneskapet i prosent av brutto driftsinntekter.

7.2 Renteeksponert gjeld

Renteeksponert gjeld er den delen av kommunen si gjeld som blir direkte påverka av endringar i rentenivået. Renteeksponert gjeld er netto lånegjeld, utanom gjeld til vatn, avløp og renovasjon og utan gjeld knytt til rentekompensasjonsordningar, jf. figur 13.

Figur 16 viser korleis langsiktig gjeld er fordelt i kommunal sektor dei siste åra, der det grå feltet viser storleiken på renteeksponert gjeld.

Figur 17 – Kommunane si langsiktige gjeld og renteeksponering i 2005–2022 i prosent av driftsinntektene

Figuren er henta frå Kommuneproposisjonen 2024.

I Møre og Romsdal var samla renteeksponert gjeld på 21,1 mrd. kroner i 2022. Med ein renteauke på eitt prosentpoeng vil dette auke lånekostnadane i driftsrekneskapen med 211 millionar kroner. Ein renteauke vil verke inn på renteinntektene også. Dette gir likevel ein indikasjon på kor sårbar kommunen vil vere for endringar i rentenivået. I rentemøte 22. juni 2023 vart det ei dobbel renteheving. Styringsrenta vart med det sett opp til 3,75 prosent. Dette har stor påverknad på kommunane med høg gjeldsgrad i sin økonomi.

Tabell 6 – Netto renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld			
	Folketal pr. 1.1.2022	Beløp i 1000 kr	Beløp per innbygger, kr
1505 Kristiansund	24 013	1 849 341	77 014
1506 Molde	32 002	3 323 132	103 841
1507 Ålesund	67 114	4 346 195	64 758
1511 Vanylven	3 045	174 067	57 165
1514 Sande	2 422	220 293	90 955
1515 Herøy	8 765	888 612	101 382
1516 Ulstein	8 557	1 133 276	132 438
1517 Hareid	5 126	*	*
1520 Ørsta	10 833	965 502	89 126
1525 Stranda	4 467	496 518	111 152
1528 Sykkylven	7 558	512 205	67 770
1531 Sula	9 547	710 298	74 400
1532 Giske	8 597	656 290	76 339
1535 Vestnes	6 936	602 728	86 899
1539 Rauma	7 019	666 961	95 022
1547 Aukra	3 518	477 047	135 602
1554 Averøy	5 828	453 616	77 834
1557 Gjemnes	2 669	153 269	57 426
1560 Tingvoll	2 960	232 876	78 674
1563 Sunndal	6 932	238 390	34 390
1566 Surnadal	5 849	452 590	77 379
1573 Smøla	2 120	130 097	61 367
1576 Aure	3 384	91 617	27 074
1577 Volda	10 809	1 237 909	114 526
1578 Fjord	2 491	301 860	121 180
1579 Hustadvika	13 287	*	*
Møre og Romsdal	265 848	21 101 557	79 375
Landet utan Oslo	5 425 270	230 665 158	42 517

*Ikke innrapportert tal.

Kjelde: SSB tabell 12143: Finansielle nøkkeltal frå bevilings- og balanserekneskapet.

Tabell 7 – Renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter i 2019 - 2022				
	2019	2020	2021	2022
1505 Kristiansund	87,1	87,2	86,5	85,5
1506 Molde	.	111,3	111,2	112,0
1507 Ålesund	.	75,5	75,6	78,1
1511 Vanylven	49,9	49,1	47,8	49,4
1514 Sande	64,8	62,6	60,3	60,7
1515 Herøy	102,3	119,2	112,2	145,1
1516 Ulstein	155,1	157,1	154,2	134,7
1517 Hareid	82,4	102,3	118,3	.
1520 Ørsta	90,3	92,9	102,1	108,1
1525 Stranda	94,5	115,3	111,9	108,8
1528 Sykkylven	75,4	73,2	68,6	88,8
1531 Sula	80,6	74,2	80,7	90,7
1532 Giske	106,4	93,2	96,6	90,7
1535 Vestnes	82,8	83,9	83,5	78,0
1539 Rauma	77,8	85,4	90,4	97,3
1547 Aukra	41,4	49,7	67,8	64,0
1554 Averøy	73,5	72,1	83,0	91,6
1557 Gjemnes	56,7	72,1	68,6	62,0
1560 Tingvoll	75,1	83,7	80,1	71,7
1563 Sunndal	53,6	51,1	50,7	48,9
1566 Surnadal	42,3	59,3	79,5	73,3
1573 Smøla	70,8	67,5	85,9	68,5
1576 Aure	46,2	57,5	55,9	53,2
1577 Volda	.	109,7	109,4	115,0
1578 Fjord	.	88,3	87,1	82,1
1579 Hustadvika	.	66,7	72,3	.
Møre og Romsdal	84,2	86,1	88	90,7
Landet utan Oslo	66,3	69	67,9	67,9

* Nye samanslåtte kommunar frå 2020 har ikkje historiske tal.

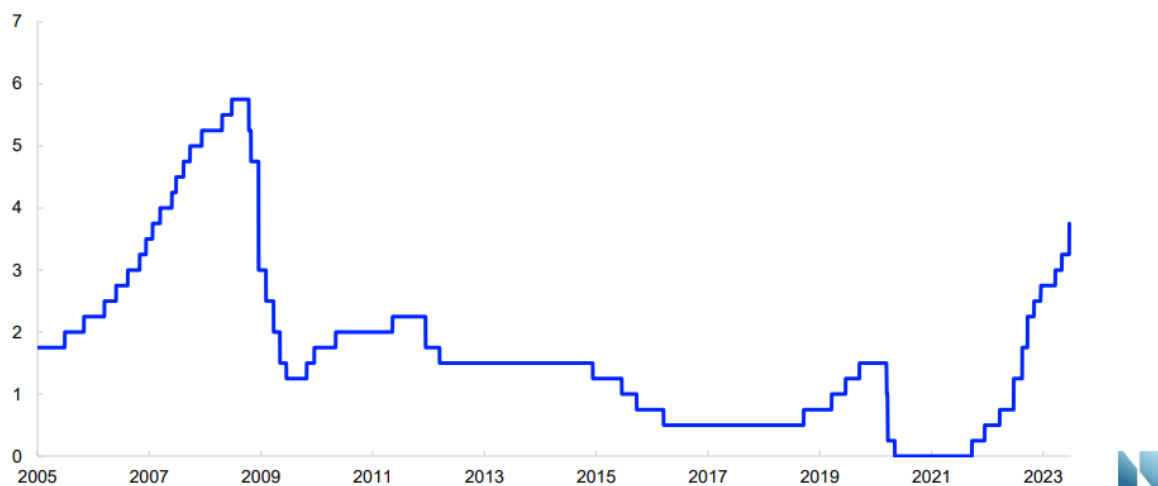
Kjelde: SSB tabell 12143: Finansielle nøkkeltal frå bevilings- og balanserekneskapet i prosent av brutto driftsinntekter.

7.3 Norges Bank - styringsrente

Styringsrenta til Norges Bank verkar inn på kva rentevilkår långjevar tilbyr kommunane.

I september 2019 sette Norges Bank renta opp til 1,5 prosent, som då var det høgste nivået dei føregåande fem åra. På det tidspunktet vurderte Norges Bank utsiktene og risikobildet slik at veksten i norsk økonomi og kapasitetsutnytting var noko over eit normalt nivå, som tilsa høgare rente. I mars 2020 stengte Norge ned på grunn av koronapandemien. Det førte til den kraftigaste nedgangen i norsk økonomi i nyare tid og Norges Bank sette renta til 0 prosent 6. mai 2020. Norges Bank valde å halde styringsrenta på 0 prosent fram til september 2021, då den blei sett til 0,25 prosent. Sidan då har renta blitt sett opp ei rekke gonger, no sist til 3,75 prosent. Det er signalisert at renta sannsynlegvis vil auke ytterlegare til 4,25 prosent i løpet av hausten 2023, ref. Norges banks prognose i *Pengepolitisk rapport 2/23*. Dette på grunn av høg inflasjon, ei svekka krone og auka styringsrenter også utanfor Norge. *Norges Banks komité pengepolitikk og finansiell stabilitet* si vurdering er at det er behov for ei høgare rente for å dempe inflasjonen.

Norges Banks styringsrente. Prosent

Figur 18 - Utviklinga i styringsrenta 2005–2023 (Norges bank) pr. 22. juni 2023.

7.4 Avdrag

Lån skal nedbetalast årleg med minimum det kommunelova krev i avdrag. Tabell 8 viser kor stor prosent av brutto driftsinntekter som blir brukt til å betale avdrag kvart år. Også her blir driftsrekneskapen påverka av storleiken på gjelda. Fem kommunar brukar meir enn fem prosent av driftsinntektene til å betale avdrag. Rentekostnadar kjem i tillegg.

Tabell 8 – Avdrag i prosent av brutto driftsinntekter

Avdrag i prosent av brutto driftsinntekter i 2019 - 2022				
	2019	2020	2021	2022
1505 Kristiansund	3,7	5,1	5,4	5,5
1506 Molde	.	5,2	5,4	5,3
1507 Ålesund	.	4,5	4,2	3,9
1511 Vanylven	3,4	3,5	3,5	3,3
1514 Sande	3,4	3,4	4,1	4,1
1515 Herøy	3,1	4,3	4,8	4,7
1516 Ulstein	6,4	6,5	6,7	6,3
1517 Hareid	3,2	3,6	4	3,8
1520 Ørsta	3,1	4,4	4,2	4,3
1525 Stranda	6,6	6,2	6	6,1
1528 Sykkylven	2,9	3,7	3,4	3,4
1531 Sula	4	5,2	5,2	5
1532 Giske	5,1	5,5	5	4,7
1535 Vestnes	3	3,8	3,5	3,5
1539 Rauma	3,7	4,2	3,7	3,6
1547 Aukra	5,7	5,7	6,8	8,1
1554 Averøy	4,1	3,9	4,1	4,5
1557 Gjemnes	3,7	3,5	4,4	4,7
1560 Tingvoll	4,7	4,9	5,1	5,1
1563 Sunndal	3	3,3	3,5	3,1
1566 Surnadal	2,8	3	3,3	4,4
1573 Smøla	5,2	4,7	4,8	4,6
1576 Aure	4,6	4,7	4,7	3,9
1577 Volda	.	4,5	4,7	5
1578 Fjord	.	5,2	4,8	4,4
1579 Hustadvika	.	3,6	4,1	3,9
Møre og Romsdal	3,9	4,6	4,6	4,6
Landet utan Oslo	3,7	4	4	4,1

* Nye samanslåtte kommunar frå 2020 har ikkje historiske tal.

Kjelde: SSB tabell 12143: Finansielle nøkkeltal frå bevillings- og balanserekneskapet i prosent av brutto driftsinntekter.

8 Likvide midlar

Arbeidskapital utan premieavvik er eit uttrykk for likviditet. Med likviditet meiner vi kommunens evne til å betale sine utgifter etter kvart som dei forfell. Arbeidskapital er omløpsmidlar trekt frå kortsiktig gjeld. Arbeidskapital utan premieavvik kan også brukast som eit av fleire finansielle måltal. Arbeidskapitalen omfattar bankinnskott, verdipapir (aksjar, sertifikat og liknande) og kortsiktige fordringar.

Tabell 9 – Arbeidskapital utan premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter i 2019-2022

Arbeidskapital utan premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter				
	2019	2020	2021	2022
1505 Kristiansund	-0,5	4,1	11,3	9,2
1506 Molde	.	10,1	10,4	8,4
1507 Ålesund	.	21,1	18,6	18,2
1511 Vanylven	9,7	9,6	6,8	-0,2
1514 Sande	22,3	27,2	29	16,6
1515 Herøy	16,9	21,4	9	12,5
1516 Ulstein	13	13,4	9,8	8,4
1517 Hareid	5,5	4,7	8,1	7,3
1520 Ørsta	12,4	14,2	7,9	8,4
1525 Stranda	-77,6	14,4	20,4	15,5
1528 Sykkylven	-0,3	2,3	9,8	2,2
1531 Sula	30,4	35,9	36,2	27,8
1532 Giske	24,1	22,7	27,9	24,7
1535 Vestnes	10,3	3,8	1,3	0,4
1539 Rauma	10	5,8	0,1	7,7
1547 Aukra	110,4	125,9	135,3	139,2
1554 Averøy	7,8	19,4	9,7	15,5
1557 Gjemnes	25,6	22,8	30,1	22,6
1560 Tingvoll	9,1	15,9	15,9	11,8
1563 Sunndal	17	21,8	20,8	20,5
1566 Surnadal	4,1	10,3	6,8	11,6
1573 Smøla	19,2	27,1	24	28,9
1576 Aure	17,6	22,1	24,3	27,3
1577 Volda	.	18,6	23,1	24,2
1578 Fjord	.	17,3	11,7	12,2
1579 Hustadvika	.	25,1	21,4	20,8
Møre og Romsdal	17	18,8	18,3	17,5
Landet utan Oslo	20,6	22,4	23	21,8

* Nye samanslåtte kommunar frå 2020 har ikkje historiske tal.

Kjelde: SSB tabell 12143: Finansielle nøkkeltal frå bevilings- og balanserekneskapet i prosent av brutto driftsinntekter.

9 Eigedomsskatt

Eigedomsskatt er ein frivillig kommunal skatt og det er kommunestyret som vedtek denne.

Eigedomsskattekontoret skriv ut skatten etter det årlege skattevedtaket i kommunen. På landsbasis har 322 av landets 356 kommunar eigedomsskatt og i Møre og Romsdal er det berre tre kommunar som ikkje har ein form for eigedomsskatt per 2022.

Kommunestyret vedtek kor høg skattesatsen skal vere innanfor lovas rammer.

	Maksimal skattesats
Bustadar og fritidseigedomar	4 promille
Næringsverksemdar	7 promille

Kommunestyret avgjer kva eigedomar det skal skrive ut eigedomsskatt på. Det er lovleg å ha eigedomsskatt på verksemdar utan å skattelegge bustadar og fritidseigedomar. Kva eigedomar som kommunane i Møre og Romsdal har eigedomsskatt på kjem fram i tabell 9. Tabellen viser også når kommunen sist gjennomførte alminneleg taksering av eigedomane i kommunen. Alminneleg taksering skal som hovudregel skje kvart tiande år. Samla eigedomsskatteinntekter i Møre og Romsdal var på nær 1,1 mrd. kroner i 2022. Dette viser at eigedomsskatt er ei viktig inntekt for kommunane som bidreg til å oppretthalde nivået på dei kommunale tenestene.

Tabell 10 - Oversikt over eiedomsskatt i kommunane i 2022

	Eiedoms- skatt i kommunen	Eiedoms- skatt totalt (1000 kr)	Bustader og fritids- eiedomar (1000 kr)	Eiendoms- skatt anna eiedom (1000 kr)	Skattesats for bustadar- og fritids- eiedomar	Siste alminnelege taksering i kraft? (år)
1505 Kristiansund	Ja	103 747	67 159	36 588	3,70	2019
1506 Molde	Ja	137 484	101 521	35 963	..	2020
1507 Ålesund	Ja	138 915	117 447	21 468	..	2015
1511 Vanylven	Nei	-	-	-	..	..
1514 Sande	Nei	-	-	-	..	..
1515 Herøy	Nei	-	-	-	..	..
1516 Ulstein	Ja	12 540	12 540	-	..	2018
1517 Hareid	Ja	9 698	9 698	-	..	2014
1520 Ørsta	Ja	19 719	15 712	4 007	..	2014
1525 Stranda	Ja	14 488	8 652	5 836	4,00	2013
1528 Sykkylven	Ja	15 661	15 661	-	..	2018
1531 Sula	Ja	10 116	9 033	1 083	..	2020
1532 Giske	Ja	28 024	26 119	1 905	..	2014
1535 Vestnes	Ja	22 809	17 768	5 041	4,00	2022
1539 Rauma	Ja	38 198	17 276	20 922	4,00	2022
1547 Aukra	Ja	247 204	-	247 204	..	2013
1554 Averøy	Ja	26 992	18 207	8 785	4,00	2020
1557 Gjemnes	Ja	9 920	6 775	3 145	..	2012
1560 Tingvoll	Ja	10 641	8 900	1 741	4,00	2016
1563 Sunndal	Ja	74 334	10 545	63 789	3,00	2011
1566 Surnadal	Ja	34 503	13 526	20 977	3,41	2020
1573 Smøla	Ja	12 347	-	12 347	..	2018
1576 Aure	Ja	21 753	3 564	18 189	1,00	2018
1577 Volda	Ja	27 424	10 304	17 120	..	2014
1578 Fjord	Ja	14 449	-	14 449	..	2019
1579 Hustadvika	Ja	63 230	31 889	31 341	4,00	2022
Møre og Romsdal		1 094 196	522 296	571 900		

* Skattesatsen kan vere ulik i kommunen på grunn av kommunesamanslåing og overgangsordning. ..=Talgrunnlag manglar

Kjelde: SSB-tabell 12843: Eiedomsskatt

10 Havbruksfondet

Havbruksfondet blei oppretta i 2016. Det fordeler inntektene frå vekst i oppdrettsnæringa og inntekter frå avgifta på produksjon av laks, aure og regnbogeaure. Kommunal sektor fekk i 2022 om lag 2,71 mrd. kroner. Av dette gjekk rundt 221 millionar kroner til kommunane i Møre og Romsdal.

Tabell 11 – Utbetalingar frå havbruksfondet

Utbetalinger frå Havbruksfondet				
	2019	2020	2021	2022
1505 Kristiansund	5 996 691	10 218 952	3 258 015	13 293 103
1506 Molde *	1 094 193	11 662 934	4 830 158	15 171 476
1507 Ålesund *	3 733 894	8 841 615	3 385 502	17 858 995
1511 Vanylven	606 681	6 220 232	1 983 139	8 091 454
1514 Sande	118 303	1 212 945	386 712	4 245 346
1515 Herøy	228 372	2 341 473	746 510	3 045 854
1516 Ulstein	130 003	1 332 907	424 958	1 733 883
1520 Ørsta	666 683	6 835 419	2 179 274	8 891 708
1525 Stranda	563 347	5 775 929	7 124 792	6 935 532
1528 Sykkylven				2 311 844
1532 Giske	307 674	3 154 546	1 005 735	4 103 523
1535 Vestnes	3 218 215	6 220 232	1 983 139	10 403 298
1539 Rauma	346 675	3 554 418	2 386 647	2 889 805
1547 Aukra	532 235	9 558 195	7 603 403	13 456 118
1554 Averøy	794 464	7 960 415	2 913 793	10 143 957
1557 Gjemnes	390 009	3 998 720	1 274 875	5 201 649
1560 Tingvoll	455 011	4 665 174	1 487 355	6 068 591
1566 Surnadal	43 334	444 302	141 653	577 961
1573 Smøla	8 841 203	34 940 385	11 706 334	51 794 197
1576 Aure	3 651 559	10 663 254	8 413 366	16 182 908
1577 Volda *	693 350	7 108 836	1 994 036	9 247 376
1578 Fjord *	4 220 641	3 110 116	1 133 222	4 623 688
1579 Hustadvika *	390 010	3 998 720	1 274 875	5 201 649
Sum	37 022 547	153 819 719	67 637 495	221 473 915

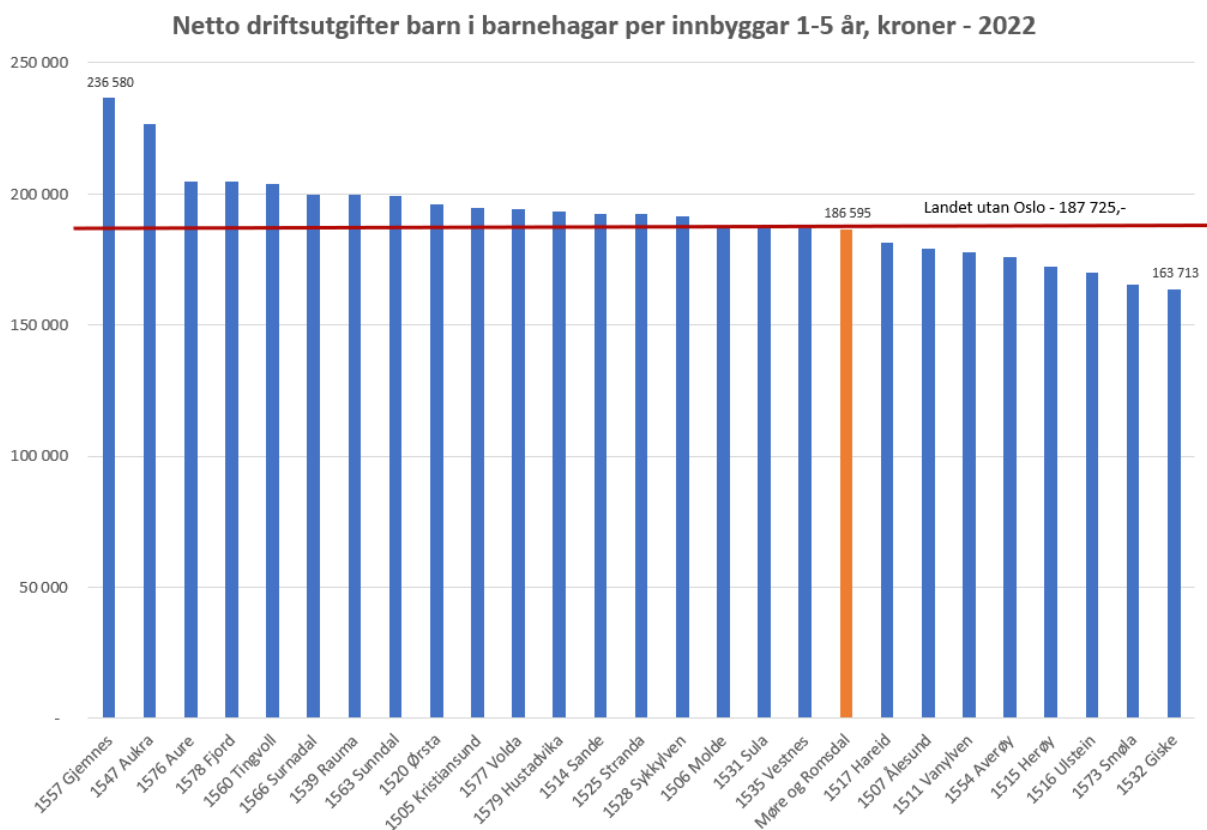
* Tala er summert frå kommunar som blei samanslått i 2020. Molde (tidlegare Molde, Midsund og Nesset kommune), Volda (tidlegare Volda og Hornindal kommune), Fjord (tidlegare Norddal og Stordal kommune), Ålesund (tidlegare Ålesund, Haram, Skodje, Ørskog og Sande kommune) og Hustadvika (tidlegare Eide og Fræna kommune).

11 KOSTRA

Barnehagesektoren

Utgiftene til barnehagedrift utgjør ein stor del av kommunane sitt budsjett, på landsbasis i gjennomsnitt 11 prosent av totale brutto driftsutgifter. I oversikta under er alle utgifter som kommunen har til barnehagedrift totalt tatt med, med frådrag av alle inntektene.

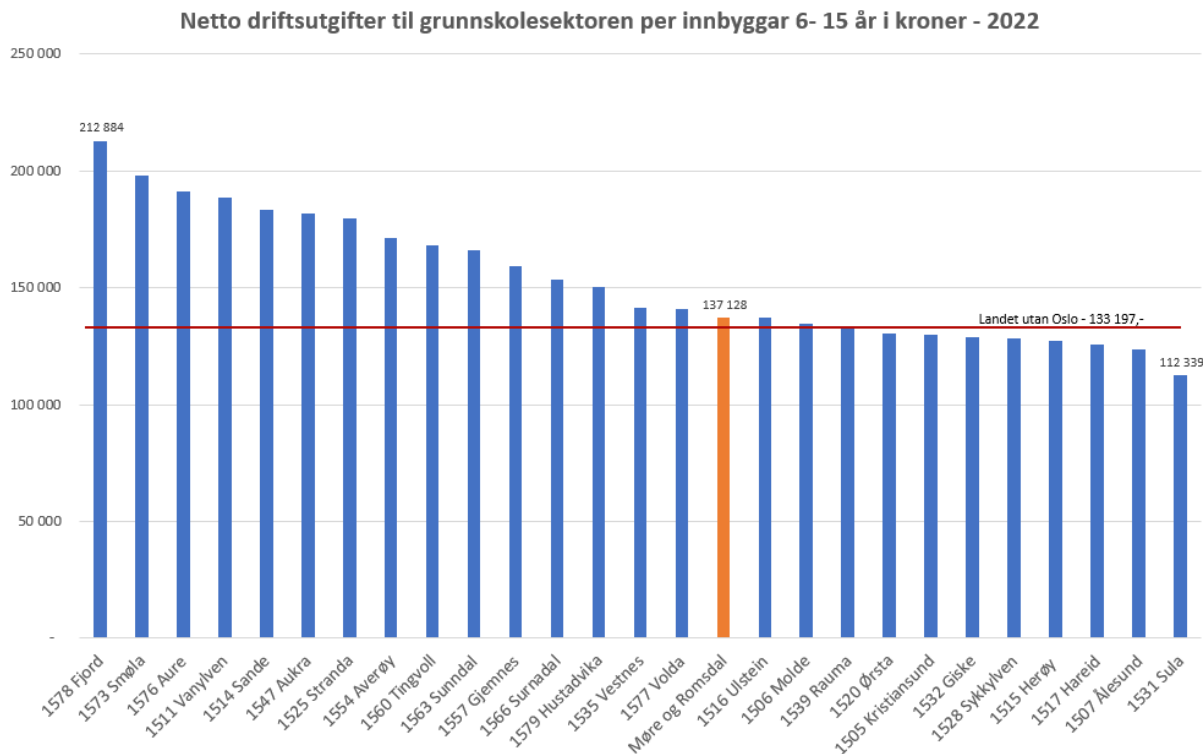

Figur 19 - Netto driftsutgifter barn i barnehagar per innbyggjar 1-5 år i 2022

Netto driftsutgifter til barn i barnehage per innbyggjar 1-5 år varierer mykje mellom kommunane i fylket. Gjemnes kommune hadde i 2022 høgast utgifter og ligg på 236 580 kroner per barn. Giske kommune brukte same år minst per barn, her er netto driftsutgifter per innbyggjar til samanlikning 163 713 kroner. Skilnaden er dermed på 72 867 kroner per barn. Møre og Romsdal sett under eitt (186 595 kroner) ligg omtrent på landssnittet utan Oslo (187 725 kroner).

Grunnskolesektoren

18 prosent av kommunens utgifter går til grunnskolesektoren. Figuren under viser skilnaden mellom kommunane i fylket i utgifter til skoledrift per innbygger i alderen 6–15 år.

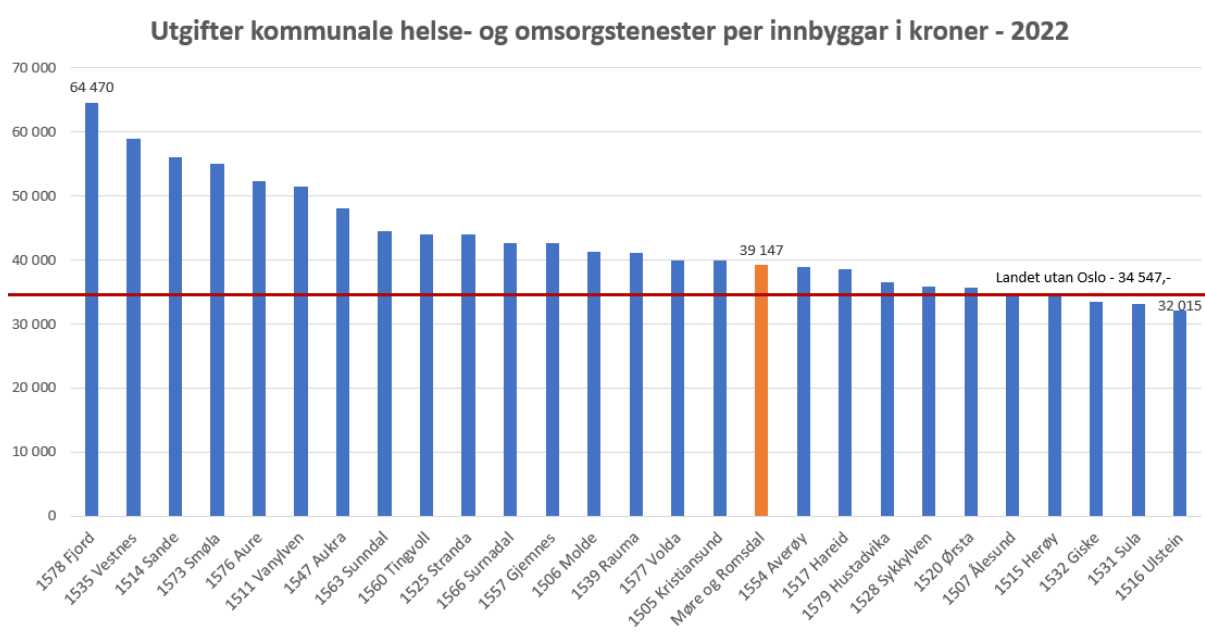

Figur 20 - Netto driftsresultat til grunnskolesektoren per innbygger 6-15 år i 2022

Netto driftsutgifter til grunnskolesektoren inneheld kostnader frå kommunane sin KOSTRA-rapportering på funksjonane 202 grunnskole, 215 skolefritidsordning, 222 skolelokale og 223 skoleskyss. Den kommunen som har høgast utgifter til grunnskolesektoren bruker 212 884 kroner per innbygger 6-15 år, medan den som har lågast bruker 112 339 kroner. Skilnaden mellom den kommunen som bruker mest og den som bruker minst er på 100 546 kroner per elev i grunnskolealder. Landsgjennomsnittet (utan Oslo) er til samanlikning på 133 197 kroner, medan Møre og Romsdal i snitt brukar 137 128 kroner. Fylket ligg med det litt over snittet (3 932 kroner). 17 av kommunane i fylket ligg over landsgjennomsnittet (utan Oslo).

Helse- og omsorgstenester

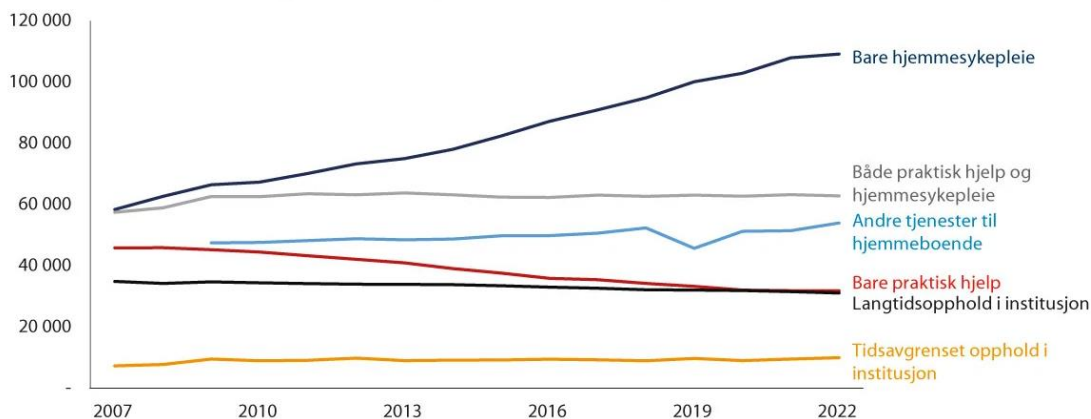
Helse- og omsorgstenester utgjør framleis ca. 34 prosent av kommunane sine utgifter. Oversikta under viser kommunen sine kostnader til helse- og omsorgstenester per innbygger.

Figur 21 - Utgifter kommunale helse- og omsorgstenester per innbygger i 2022

Dei aller fleste kommunane i fylket ligg over landsgjennomsnittet (utan Oslo). Den kommunen som har høgast utgifter bruker 64 470 kroner per innbygger, medan den som har lågast kostnader brukar 32 015 kroner. Dette er ein skilnad på 32 455 kroner. Landsgjennomsnittet (utan Oslo) ligg på 34 547 kroner, medan det for Møre og Romsdal ligg på 39 147 kroner.

B. Antall mottakere av ulike tenester ved utgangen av året, etter tenestetype^{1,2}

Figur 22 - Mottakarar av ulike tenester etter tenestetype 2007–2022 nasjonalt
Figuren er henta frå Kommuneproposisjonen 2024.

12 Skjønnsstilskot

Kommunal- og distriktsdepartementet set kvart år av ein del av rammetilskotet til skjønnsstilskot til kommunane.

Føremålet med skjønnsstilskotet er å:

- fange opp forhold som ikkje blir godt nok tatt i vare i inntektssystemet og gjennom andre faste tilskotsordningar (ordinært skjønnsstilskot)
- bidra til fornying og utvikling av kommunane (prosjektskjønn/fylkesløft)

Skjønnsstilskot blir fordelt til:

- Ordinært skjønn
- Prosjektskjønn/fylkesløft
- Kriseskjønn

Statsforvaltaren fordeler fylkesrammene vidare til kommunane etter [retningslinjer](#) gitt av departementet.

Ordinært skjønn og kriseskjønn

Skjønnsporten i 2024 blir om lag på same nivå som 2023. Fordelinga til kommunane vil bli kjent ved framlegging av statsbudsjettet for 2024. Dei siste åra har ramma for skjønnsmidlar vorte halvert til ca. 50 millionar kroner. Reduksjonen i skjønnsramma blir grunngjeve med at vi har hatt eit for høgt snitt per innbyggjar i skjønnsstilskot i forhold til andre fylker, og at ein større del no blir lagt inn i rammetilskotet til kommunane.

Skjønnsmidlane er ein del av rammetilskotet til kommunane og er kommunane sine egne pengar. Statsforvaltaren drøftar bruken av skjønnsmidlane med kommunedirektørutvalet før tildeling.

Vi ber kommunane om innspel på vesentlege utgifter som kommunen ikkje kan påverke sjølv, og som ikkje blir kompensert i stor nok grad gjennom andre tilskot. Innspela blir vurdert opp mot til

dømes inntektssystemet og andre tilskotsordningar, samt i høve til gjennomsnittlege utgifter knytt til innspelet for kommunane i fylket, i den grad det lar seg gjere.

Ordinære skjønnsmidlar går mellom anna til kommunar som har

- høgare utgifter enn fylkessnittet til ressurskrevjande tenestemottakarar under 67 år
- høge tal på barn under omsorg (i høve snitt for fylket)
- språkdelling
- legevaktsskyss
- utgifter til helseplattforma
- andre spesielle saker

Kommunane må søke på skjønnsstilskot. Søknadsfristen er 1. juni kvart år.

Statsforvaltaren skal halde att minst fem prosent av totalramma til ekstraordinære hendingar gjennom året, såkalla kriseskjønn. Søknadsfristen for kriseskjønn er 1. september kvart år. Om midlane ikkje blir nytta til ekstraordinære hendingar, kan dei brukast til andre føremål i kommunane ved årsslutt.

Av totalpotten på 51,6 millionar kroner for 2023, gjekk 46,8 millionar kroner til ordinært skjønn og prosjektskjønn/fylkesløft.

Figur 23 - Fordeling av skjønnsputten 2023

Tabell 12 – Fordeling av ordinært skjønstilskot til kommunane i 2023

Fordeling av ordinært skjønstilskot til kommunane i 2023								
	Språkdeling	Opprett- halde drift av kommunalt rovvilt- utval	Skyss av helseperson ell	Barnevern	Generell vurdering	Spesielle saker	Særleg høge utgifter til ressurs- krevande tenestemotta- karar	Helse- plattformen
Kristiansund				900 000	900 000	500 000	2 000 000	
Molde		30 000	200 000	450 000	1 300 000	500 000		
Ålesund	2 900 000		1 200 000		1 700 000	500 000		
Vanylven				400 000	100 000			291 000
Sande			500 000		100 000			230 000
Herøy					400 000			835 000
Ulstein				900 000	300 000		200 000	808 000
Hareid				600 000	200 000			484 000
Ørsta					400 000			1 020 000
Stranda					200 000		600 000	
Sykkylven				100 000	300 000			
Sula				300 000	400 000		500 000	
Giske					300 000		500 000	
Vestnes				700 000	300 000		900 000	
Rauma		30 000			300 000	600 000	100 000	
Aukra								
Averøy					200 000		500 000	
Gjemnes				200 000	100 000		400 000	
Tingvoll				200 000	100 000			
Sunndal		30 000			300 000			
Surnadal	600 000	30 000		100 000	200 000			
Smøla			300 000		100 000		800 000	
Aure			500 000		100 000			
Volda					400 000			1 016 000
Fjord		30 000			100 000	250 000	1 200 000	
Hustadvika	200 000			600 000	500 000			
SUM	3 700 000	150 000	2 700 000	5 450 000	9 300 000	2 350 000	7 700 000	4 684 000

Prosjektskjønn/Fylkesløft

Ein del av skjønnsramma kan gå til fornying og utvikling i kommunane gjennom prosjektskjønn/fylkesløft. Prosjektskjønnsmidlane vil dei næraste åra bli prioritert til tiltak som gir eit løft for alle kommunane i fylket gjennom «**fylkesløft**». Prosjekta bør ha overføringsverdi til andre kommunar og ha eit opplegg for erfaringsdeling.

Kommunane søker på prosjektskjønn/fylkesløft gjennom portalen [Prosjektskjønn](#). Søknadsfristen er 1. juni kvart år.

Fordeling av prosjektskjønn 2020 - 2023		
År	Kommunar/ samarbeid	Beløp
2023	16	10 774 860
2022	18	8 577 840
2021	13	11 450 000
2020	7	7 000 000

Tabell 13 - Tildeling prosjektskjønn 2023

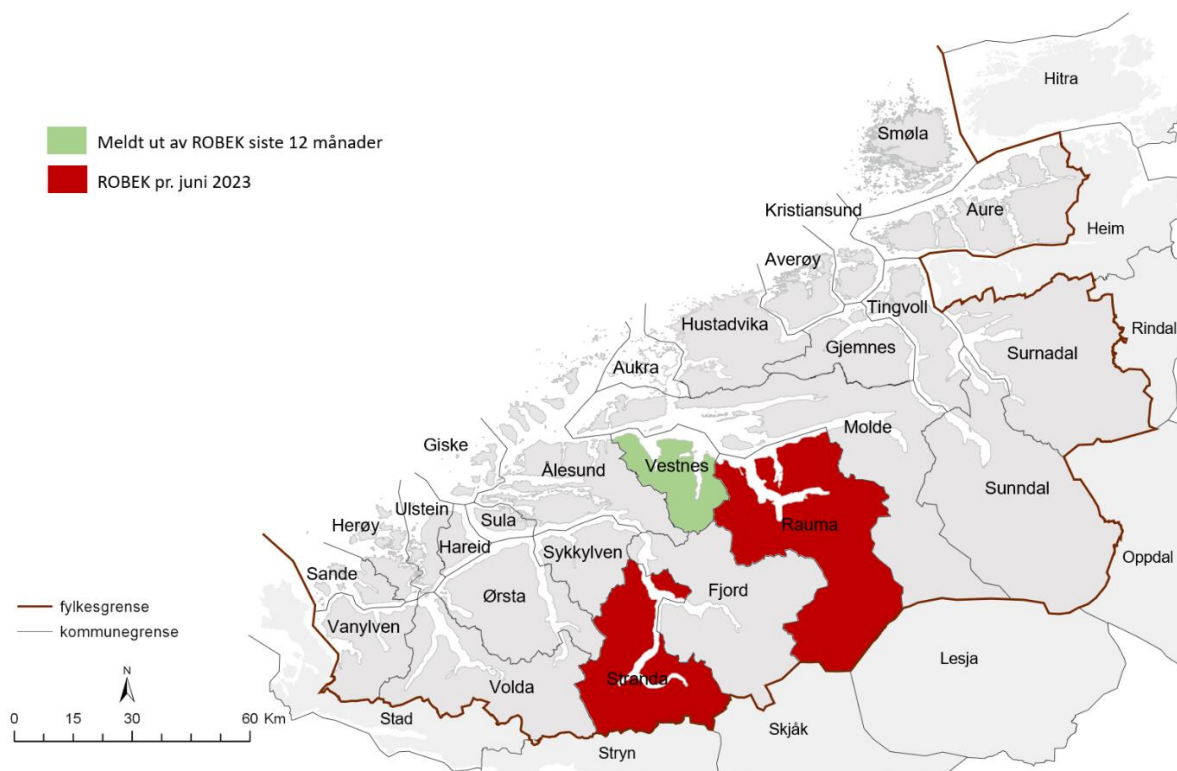
Prosjektskjønn tildeling 2023		
Prosjektnamn	Kommunar	Tildeling kroner
DIGI Møre og Romsdal	Kristiansund kommune	1 000 000
Ungt entreprenørskap i grunnskolen	Stranda kommune	27 852
Ungt entreprenørskap i grunnskolen	Sykkylven kommune	40 284
Ungt entreprenørskap i grunnskolen	Vestnes kommune	37 760
Ungt entreprenørskap i grunnskolen	Tingvoll kommune	21 808
Ungt entreprenørskap i grunnskolen	Sunndal kommune	37 664
Ungt entreprenørskap i grunnskolen	Hareid kommune	30 548
Helseplattforma i Sjustjerna 2023	Herøy kommune	1 200 000
Helseplattforma Nordre Sunnmøre 2023	Ålesund kommune	1 200 000
Helseplattforma i ROR 2023	Molde kommune	2 200 000
Helseplattforma Kristiansund & Nordmøre 2023	Kristiansund kommune	1 200 000
Ungt entreprenørskap	Ålesund kommune	278 944
Berekraftkoordinator	Volda kommune	500 000
Berekraftkoordinator	Tingvoll kommune	1 000 000
Berekraftkoordinator	Molde kommune	1 000 000
Berekraftkoordinator	Ålesund kommune	1 000 000
Sum		10 774 860

13 ROBEK

ROBEK er forkortinga av «*Register om betinget godkjenning og kontroll*». Dette er eit register over kommunar og fylkeskommunar som er eller har kome i økonomisk ubalanse og derfor har komme under statleg kontroll av økonomien.

Det er kommunestyrets vedtak av økonomiplan og årsbudsjett, samt vedtak av årsrekneskap, som er grunnlag for innmelding i ROBEK-registeret (sjå 13.2). Vurderinga er objektiv og skal ikkje bygge på skjønn.

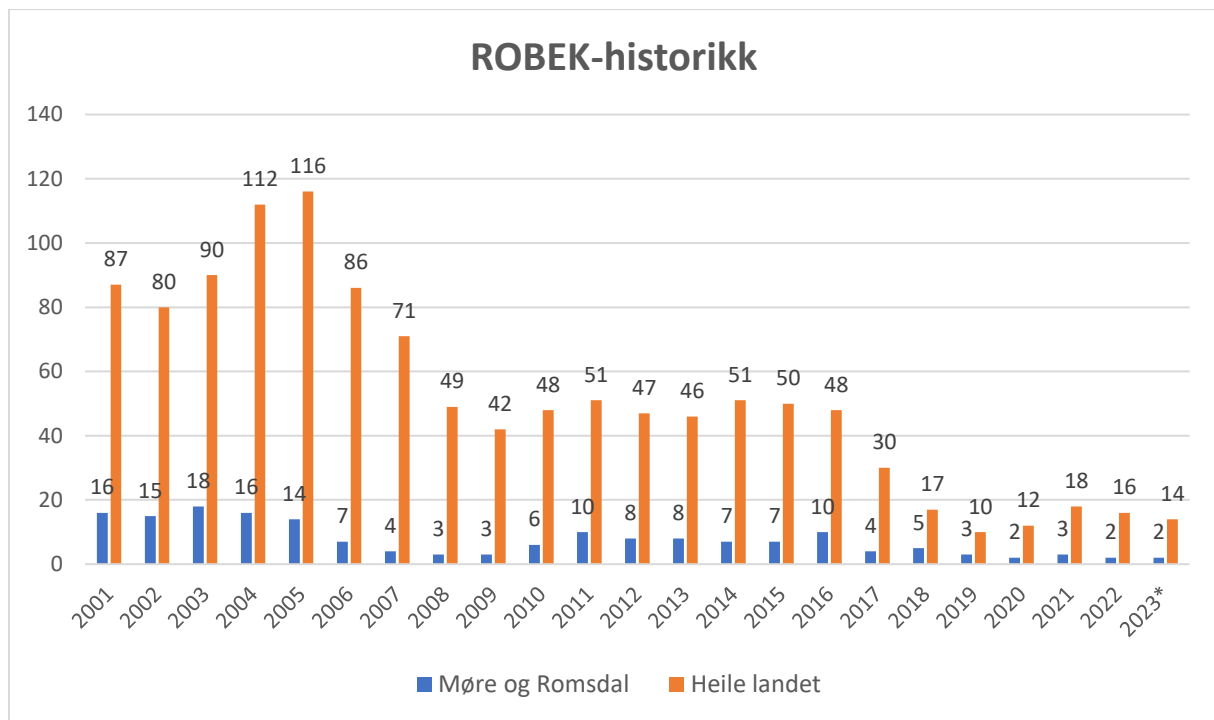
I 2021 hadde Møre og Romsdal tre kommunar på ROBEK-registeret. Kommunane Sande og Giske blei meldt ut av registeret i 2022 etter fleire år med økonomisk ubalanse. Rauma kommune blei meldt inn i 2021 og har planer om å dekke inn meirforbruk over fire år. Vestnes kommune blei meldt inn i registeret sommaren 2022. Våren 2023 blei Stranda kommune meldt inn i ROBEK-registeret. Vestnes kommune blei meldt ut i juni 2023. Pr. 22. juni 2023 er to kommunar i fylket på ROBEK-registeret, Rauma og Stranda. Vi ser at fleire står i fare for å bli meldt inn i åra som kjem. Det er difor viktig å gjere naudsynte politiske vedtak så tidleg som mogleg for å sikre ein sunn kommuneøkonomi.

Figur 24 - Kart over kommunar utmeldt og på ROBEK siste året per 19. juni 2023

Figuren under viser tal på kommunar innmeldt i ROBEK-registeret frå 2001 fram til i dag.

Figur 25 - Oppføring på ROBEK 2001–2023, i Møre og Romsdal og landet

*Per 19. juni for 2023

13.1 Innmelding i ROBEK

Ein kommune skal registrerast i ROBEK når eitt av alternativa i kommunelova § 28-1 første ledd ligg føre, jf. tabelloversikt på neste side.

Det er Statsforvaltaren som skal kontrollere om ein kommune skal registrerast i ROBEK. Vi sender registreringa til departementet som gjennomfører ho. Det same gjeld for utmelding frå registeret.

Om kommunen allereie er meldt inn på ROBEK-registeret etter eitt eller fleire av alternativa i § 28-1 første ledd, skal nye grunnlag registrerast om dei oppstår. Registeret skal innehalde alle grunnlag som kommunen er registrert for til ein kvar tid.

Kommunestyrets vedtak av økonomiplan og årsbudsjett, samt vedtak av årsrekneskap, er grunnlag for innmelding i ROBEK-registeret.

Departementet kan bestemme at ein kommune ikkje skal førast inn på ROBEK-registeret. Dette gjeld når det er klart at det ikkje er behov innmelding jf. kommunelova § 28-1 andre ledd. Dette er det berre departementet som kan vurdere.

13.2 Kriteria for registrering på ROBEK

Kommunar skal registrerast på ROBEK om eitt av følgande forhold ligg føre.

Innmelding i ROBEK	Utmelding av ROBEK
Driftsbudsjett er vedteke med meirforbruk - § 28-1 bokstav a	Driftsbudsjettet året etter er vedteke utan meirforbruk - § 28-5 første ledd
Driftsdelen av økonomiplanen er vedteke med meirforbruk - § 28-1 bokstav b	Året etter er vedteke driftsdel i økonomiplana utan meirforbruk - § 28-5 andre ledd
Inndekking av meirforbruk i driftsbudsjett, økonomiplan eller driftsrekneskap over fleire enn 2 år etter at det oppstod - § 28-1 bokstav c	Meirforbruket er dekt inn - § 28-5 tredje ledd
Samla meirforbruk i driftsrekneskapen på meir enn 3 prosent av driftsinntektene - § 28-1 bokstav d	Meirforbruket er dekt inn - § 28-5 tredje ledd
Økonomiplan eller årsbudsjett ikkje er vedteke innan fristen - § 28-1 bokstav e	Økonomiplan eller årsbudsjett året etter er vedteke innan fristen - § 28-5 fjerde ledd
Årsrekneskapen ikkje er vedteke innan fristen - § 28-1 bokstav f	Årsrekneskapen året etter er vedteke innan fristen - § 28-5 fjerde ledd
Vedtak etter inndelingslova § 16 a (gjeld for kommunar som slår seg saman) - § 28-1 bokstav g	Meirforbruket er dekt inn - § 28-5 tredje ledd

Vedtak med meirforbruk

Det går fram av kommunelova § 14-10 første og femte ledd at all bruk av midlar skal ha dekning i årsbudsjett og kvart år i økonomiplan. Blir det gjort vedtak om meirforbruk i driftsbudsjett/økonomiplan, skal kommunen meldast inn i ROBEK.

Uspesifisert saldering i årsbudsjett

Dersom kommunen gjer vedtak om uspesifisert saldering i årsbudsjett eller økonomiplanen for å oppnå balanse, er ikkje det tilstrekkeleg for å unngå innmelding i ROBEK.

Innsparingar/utgiftsreduksjonar for å oppnå balanse i økonomiplan eller budsjett, må bli konkretisert og vedteke på dei einiskilde tenesteområda.

Inndekking av meirforbruk

Vedtek kommunestyret at meirforbruk i årsrekneskapen skal dekkast inn over fleire enn to år, skal kommunen registrerast i ROBEK. Dette gjeld også om budsjett eller økonomiplan viser inndekning over meir enn to år.

Meirforbruk større enn tre prosent av driftsinntektene

Kommunen skal meldast inn i ROBEK når samla meirforbruk frå driftsrekneskapen er større enn tre prosent av driftsinntektene. Med driftsinntekter meiner ein brutto driftsinntekter jf. KOSTRA.

Fristar ikkje overhalde

Økonomiplanen og årsbudsjett skal vedtakast før årskiftet jf. kommunelova § 14-3 første ledd. Det inneber at vedtak seinast kan fattast 31. desember.

Årsrekneskap og årsberetning skal vedtakast seinast seks månadar etter rekneskapsårets slutt jf. kommunelova § 14-3 andre ledd, altså seinast 30. juni.

Kommunar som ikkje gjer vedtak innan fristane blir meldt inn på ROBEK.

Utmelding av ROBEK

Kommunen blir meldt ut av ROBEK når alle kriteria for innmelding ikkje lenger er oppfylt. Dette følger av kommunelova § 28-5. Statsforvaltaren melder frå til departementet når kommunen skal meldast ut.

13.3 Tiltaksplan

Kommunestyret skal fastsette ein tiltaksplan som sikrar at økonomien kjem i balanse jf. kommunelova § 28-4 andre ledd. For kommunar som er meldt inn i ROBEK etter kommunelova § 28-1 bokstav a, b, e eller g, må tiltaksplanen vere vedtatt innan 30. juni. For innmelding etter § 28-1 bokstav c, d eller f er fristen 31. desember. Tiltaksplanen skal sendast til Statsforvaltaren til orientering.

13.4 Kontroll med årsbudsjett og låneopptak

Statsforvaltaren skal kontrollere om årsbudsjettet er realistisk og i balanse, jf. Kommunelova § 14-4 første ledd, og elles at andre krav er oppfylt.

Kommunar på ROBEEK må få godkjenning til å ta opp lån jf. kommunelova § 28-3. Statsforvaltaren gjer dette ved å godkjenne ei ramme for låneopptaket. Vi kan også sette krav til kva lånet skal nyttast til. Deltek ein ROBEEK-kommune i interkommunale selskap, skal låneopptak i selskapet godkjennast.

Ein ROBEEK-kommune kan ikkje inngå leigekontraktar av varige driftsmidlar utover dei fire neste budsjettåra. Slike leigeavtalar må godkjennast av Statsforvaltaren.

14 Klimabudsjett – klimarekneskap

Dei fleste kommunane i Møre og Romsdal har sett klimaspørsmål på dagsorden og. Om lag halvparten av kommunane har per juni 2023 klimabudsjett eller klimarekneskap og fleire planlegg for å ta inn klimabudsjett i budsjettarbeidet til hausten.

Aktuell statistikk og informasjon som kan vere nyttig i kommunens arbeid med klimarekneskap:

- KS har utvikla eit [styringsverktøy for klimabudsjett](#) for kommunar
- Miljødirektoratet har oversikt over [utslepp av klimagassar på kommunenivå](#)
- SSB – [Utvalde nøkkeltal for klima og energi](#)

Tabell 14 – Oversikt over klimabudsjett

Kommune	Har klimabudsjett?
Averøy*	ja - oppstart
Fjord	Ja
Herøy*	ja - oppstart
Kristiansund	ja
Molde	ja
Rauma	Ja
Sunndal	Ja
Surnadal	Ja
Vanylven*	ja - oppstart
Vestnes*	ja - oppstart
Ålesund	ja
Aukra	nei – skal lage
Aure	nei – skal lage
Gjemnes	nei – skal lage
Hustadvika	nei – skal lage
Sande	nei – skal lage
Smøla	nei – skal lage
Stranda	nei - har hatt (fleirårig klimabudsjett i 2021)
Sula	nei – skal lage
Sykkylven	nei – skal lage
Tingvoll	nei – skal lage
Giske	nei
Hareid	nei
Ulstein	nei
Volda	nei
Ørsta	nei – har hatt

* Har foreløpig berre litt tekst om klimabudsjett og -arbeid i sin økonomiplan

15 Eigarstyring - eigarskapsmelding

Kommunar skal utarbeide eigarskapsmelding minst ein gong i kvar valperiode. Det er kommunestyret som skal vedta den jf. kommunelova § 26-1. Eigarstyring er ei sentral oppgåve for dei folkevalde og lova gir ikkje høve til å delegere dette ansvaret til andre.

Kravet om eigarskapsmelding kom inn i kommunelova i 2018. Vi er inne i den første valperioden der det er krav om at kommunestyret skal vedta eigarstyringa si. Kommunar må difor gjere vedtak av eigarskapsmeldinga innan kommunevalet i 2023.

15.1 Krav til innhald i eigarskapsmeldinga

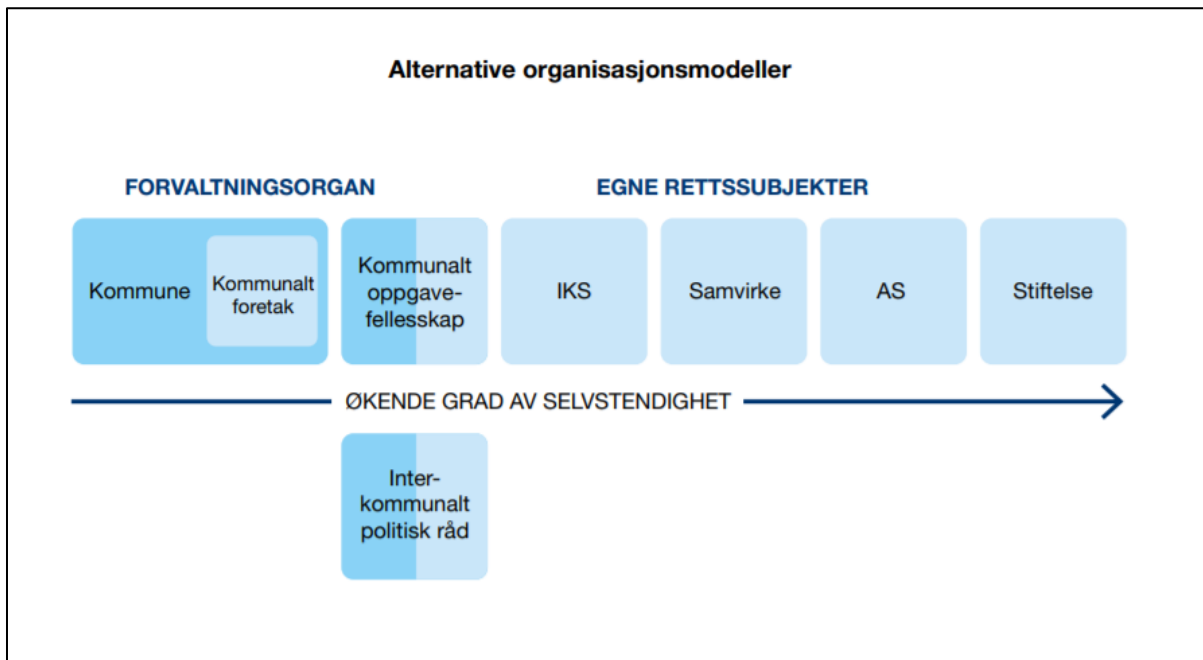
Lova stiller krav til innhald til eigarskapsmelding. Dette er minimumskrava:

- Prinsippet for eigarstyringa
- Oversikt over selskap, føretak og verksemder med kommunale eigarinteresser
- Målet med eigarinteressene

Det vil vere ein fordel om meldinga inneheld opplysningar om verksemda oppfyller hensikta etter føremålet med kommunens engasjement.

Kommunale eigarskap kan vere:

- Aksjeselskap (AS) - aksjeselskapslova
- Samvirkeføretak - samvirkelova
- Interkommunale selskap (IKS) - IKS-lova
- Kommunale føretak jf. kommunelova kapittel 9
- Kommunale samarbeid
  - Oppgåvefelleskap jf. kommunelova kapittel 19
  - Vertskommunesamarbeid jf. kommunelova kapittel 20

Figur 26 - Alternative organisasjonsmodellar av kommunale eigarskap
 Figur henta frå <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/for-deg-som-folkevalgt/AnbefalingerEierskap2020.PDF>

Eigarskapsmeldinga bør utarbeidast på ein slik måte at kommunestyret kan utøve sitt eigarskap på ein hensiktsmessig måte. Den kan seie noko om korleis eigarskapet skal følgjast opp i representantskap eller generalforsamling, eigarskapsmøter og informasjon/rapportering til kommunestyret.

Kontrollutvalet skal sjå til at det blir ført kontroll med kommunens eigarinteresser (eigarskapskontroll) jf. kommunelova §§ 23-2 og 23-4. Revisjonen har også ei oppgåve i eigarskapskontrollen jf. kommunelova § 24-2.

KS Folkevalgtprogram har laga *Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll*, som kan vere nyttig for å tileigne seg meir kunnskap om kommunale eigarskap.

Kjelder:

Regjeringa:

- Kommuneproposisjonen 2024 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-112-s-20222023/id2976581/?ch=1>
- Sluttrapport for 1. halvår 2022 fra arbeidsgruppa som skal kartlegge økonomiske konsekvenser av covid-19-situasjonen for kommunesektoren: <https://www.regjeringen.no/contentassets/a25aee27f86e4d82a99d22fd0143020b/rapport-for-1.-halvar-2022.pdf>
- Regjeringen.no: Nasjonal strategi for ein grøn, sirkulær økonomi: <https://www.regjeringen.no/contentassets/f6c799ac7c474e5b8f561d1e72d474da/t-1573n.pdf>
- Rapport frå *Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi*: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rapport-fra-det-tekniske-beregningsutvalg-for-kommunal-og-fylkeskommunal-okonomi-november-2022/id2948377/>

KS:

- Anbefalinger om eierskap. Selskapsledelse og kontroll: <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/for-deg-som-folkevalgt/AnbefalingerEierskap2020.PDF>
- Veileder for klimabudsjett som styringsverktøy: <https://www.ks.no/fagomrader/samfunnsutvikling/klima/veileder-for-klimabudsjett/>

SSB:

- Statistikkbanken: <https://www.ssb.no/statbank/>

Andre:

- Norges Bank, Pengepolitisk rapport 2/23 - <https://www.norges-bank.no/contentassets/afd298a18fc04b3a984b12993c9610dc/ppr-2-23.pdf?v=06/22/2023090036>
- Integrerings- og mangfaldsdirektoratet – Busetjing 2023 - <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/bosettingstall/>
- Statsforvalteren i Troms og Finnmark: <https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-troms-og-finnmark/kommunal-styring/veiledningsnotat---bedre-kobling-mellom-samfunnsplan-og-okonomiplan2.pdf>
- Fiskeridirektoratet – Havbruksfondet: <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tema/Havbruksfondet/utbetalinger-Havbruksfondet-2022-12.xlsx>
- Miljødirektoratet – Klimagassregnskap for kommunar: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/klimagasser-utslippstall-regnskap/klimagassregnskap-for-kommuner-og-fylker/>
- Møre og Romsdal fylkeskommune: <https://mrfylke.no/om-oss/prosjekta-vaare/berekraftfylket-moere-og-romsdal>

DFØ:

- <https://anskaffelser.no/>
- <https://kriterieveviseren.difi.no/nb>

Innovative anskaffelser:

- <https://innovativeanskaffelser.no/>

Tabellar

Tabell 1 - Skjematisk oppstilling utrekning av netto driftsresultat.....	14
Tabell 2 - Inntekter, utgifter og lånegjeld per innbygger - 2022.....	17
Tabell 3 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	22
Tabell 4 - Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	25
Tabell 5 - Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	30
Tabell 6 - Netto renteesponert gjeld	32
Tabell 7 - Renteesponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	33
Tabell 8 - Avdrag i prosent av brutto driftsinntekter	35
Tabell 9 - Arbeidskapital utan premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter i 2019-2022.....	37
Tabell 10 - Oversikt over eidegdomsskatt i kommunane i 2022.....	39
Tabell 11 - Utbetalningar frå havbruksfondet	40
Tabell 12 - Fordeling av ordinært skjønstilskot til kommunane i 2023	46
Tabell 13 - Tildeling prosjektskjønn 2023.....	47
Tabell 14 - Oversikt over klimabudsjett	53

Figurar

Figur 1 - Illustrasjon av FNs tre berekraftsdimensjonar og berekraftsmål	6
Figur 2 - Aldersbæreevne per kommune i Møre og Romsdal - 2023.....	7
Figur 3 - Illustrasjon av det kommunale plansystemet med 4-årshjul og 1-årshjul (Asplan Viak).....	10
Figur 4 - Kart over planstatus kommuneplanens samfunnsdel 2019 - 2023	11
Figur 5 - Brutto driftsutgifter til kommunale tenesteområde i prosent av totale brutto driftsutgifter	15
Figur 6 - Fordeling av kommunane sine frie inntekter 2022, førebelse tal.	16
Figur 7 - Differanse mellom driftsinntekter og -utgifter per innbygger i 2022	16
Figur 8 - Tiltakstrappa - økonomisk balanse	18
Figur 9 - Kart over kommunar som viser positivt og negativt netto driftsresultat	19
Figur 10 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	20
Figur 11 - Netto driftsresultat og disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene i 2005-2022	23
Figur 12 - Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter i 2022.....	24
Figur 13 - Utvikling i netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter 2016-2022	26
Figur 14 - Langsiktig gjeld fordelt på kredittkjelder 2001-2022.....	27
Figur 15 - Fordeling av kommunane si langsiktige gjeld - landsdekkande 2022.....	28
Figur 16 - Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter.....	29
Figur 17 - Kommunane si langsiktige gjeld og renteesponering i 2005-2022 i prosent av driftsinntektene .	31
Figur 18 - Utviklinga i styringsrenta 2005-2023 (Norges bank) pr. 19. juni 2023.	34
Figur 19 - Netto driftsutgifter barn i barnehagar per innbygger 1-5 år i 2022.....	41
Figur 20 - Netto driftsresultat til grunnskolesektoren per innbygger 6-15 år i 2022	42
Figur 21 - Utgifter kommunale helse- og omsorgstenester per innbygger i 2022	43
Figur 22 - Mottakarar av ulike tenester etter tenestetypen 2007-2022 nasjonalt	43
Figur 23 - Fordeling av skjønnspotten 2023	45
Figur 24 - Kart over kommunar utmeldt og på ROBEK siste året per 19. juni 2023.....	48
Figur 25 - Oppføring på ROBEK 2001-2023, i Møre og Romsdal og landet.....	49
Figur 26 - Alternative organisasjonsmodellar av kommunale eigarskap	55